ПАЛЬМИРО ТОЛЬЯТТИ

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЬЭЭ

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет Советскэ Союзай коммунистнуудта, бүхы ажалшадта хандан, гүнзэгы гашуудалтайгаар иигэжэ мэдээсэнэ: Италиин Коммунис партиин Генеральна секретарь, Италиин болон уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, эб найрамдалай түлөө, демократиин болон социализмын түлөө тэмсэлшэ, баатар зоригтой революционер, Советскэ Союзай үнэн сэхэ хани нүхэр Пальмиро Тольятти хүндөөр үбшэлөөд, 1964 оной августын 21-дэ 72-дохи наһан дээрээ Крымдэ нүгшэбэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 200 (10568) | 1964 оной августын 23, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

ИТАЛИИН КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Италиин ахадүү Коммунис партиин Генеральна секретарь, итальян арадай алдарта хүбүүн, Италиин хүдэлмэришэн ангиин шалгармал ударидагша, ажалша зондо, эб найрамдалай, демократиин болон социализмын хэрэгтэ бүхы ами наһаяа зорюулһан нүхэр Пальмиро Тольяттиин наһа барагдандань Советскэ Союзай Коммунис парти, бүхы совет арад гүн ехээр шанална.

Хүндэтэ нүхэдүүд, итальян арадай, ажалша бүхы хүн түрэлтэнэй арюун һайхан ерээдүйн түлөө эрид шууд тэмсэлшэеэ алдаһан та бүгэдэнтэй хамта, Италиин бүхы ажалшадтай хамта тон ехээр шаналан гашуудажа байнабди.

Нүхэр Тольяттиин наһа барагданиинь бүхы дэлхэйн коммунистнуудта тон хүндэ гээлтэ хохидол болоно. Тольяттиин наһа барахада, коммунистнуудай хүсэн түгэлдэр арми уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй гайхамшагта ажал ябуулагшаяа, ангиин тэмсэлэй ехэ теоретик, практик байһан хүнөө, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлэй түлөө нугаршагүй тэмсэлшэеэ алдаба.

Италиин Коммунис партиин эхилжэ тогтоһонһоо хойшо, 40 шахуу жэлэй турша соо Пальмиро Тольятти тэрэниие бэрхээр хүтэлбэрилөө. 1926 ондо партиин Генеральна секретарь болоод, Пальмиро Тольятти Италиин коммунистнуудай тэмсэлые фашизмын шэрүүн шанга жэлнүүдтэшье, эсэргүүсэлтын баатарлиг үдэрнүүдтэшье, дайнай һүүлээрхи орёо бэрхэ үедэшье хододоо хүтэлбэрилжэ ябаа.

Пальмиро Тольятти бүхы хүсэ шадалаа, сусаршагүй эршэ зоригоо Италиин Коммунис партида, тэрээниие байгуулгада, олониитэ зонтой партингаа холбоо барисаае үргэдхэн бэхижүүлгэдэ зорюулдаг һэн. Пальмиро Тольяттиин хүтэлбэреэр Италиин Коммунистическэ парти хүдэлмэришэн ангиин, оронойнгоо ажалшадай олониитэтэй холбоотой эгээн хүсэтэй парти болоһон, ажалша арадай, бүхы нациин аша туһые сэхэ шууд аршалан хамгаалдаг ехэхэн политическэ хүсэн болоһон, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй ехэ отрядуудай нэгэниинь болоһон байна.

Пальмиро Тольятти түрүүтэй Италиин Коммунистическэ парти хадаа капиталистическэ монополинуудай эзэрхэлгэдэ эсэргүүсэн, олониитэ ажалшадай байдалые хамгаалхын түлөө, демократиие хамгаалан шэнэлхын түлөө, социализмын түлөө, марксизм-ленинизмын илахын түлөө, социальна ондо ондоо байгууламжатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршолгын, эб найрамдал мандуулгын үзэл бодолые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсээ.

Нүхэр Тольятти болбол оронойнгоо демократическа, түрүү бүхы хүсэнүүдэй хоорондо үргэн холбоо барисаа байгуулхын түлөө, таряашадтай, Италиин арадай антимонополистическэ бүхы хүсэнүүдтэй хүдэлмэришэн ангиин холбоо барисаае бэхижүүлхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсээ. Пальмиро Тольяттиин хүтэлбэреэр Италиин Коммунис парти орон дотороо угаа ехэ хүндэтэй болоо, хүдэлмэришэн ангиин, хүдөөгэй ажалшадай, бүхы ажалшадай зүгһөө дэмжэгдэдэг болоо.

Пальмиро Тольятти болбол Италиин ажалшадые, оронойнгоо түрүү хүнүүдые империалис эзэрхэг түримхэйнэртэ эсэргүү, термоядерна дайнай аюулда эсэргүү тэмсэлдэ хододоо уряалдаг байгаа. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ олониитэ зоноо элсүүлхэ хэрэгтэ Италиин коммунистнуудые толгойлон тэрэнэй эдэбхитэйгээр хэһэн ажалынь, эб найрамдалай хүсэнүүд эзэрхэг түримхэйнэрэй амые татажа шадаха гэжэ тэрэнэй тон ехээр этигэдэг байһаниинь эб найрамдалай болон хүгжэлтын уряа лозунгнууд доро Италиин тон үргэн ниитэ арад зониие нягтаруулан жагсаадаг байгаа. Нүхэр Тольятти түрүүтэй Италиин компарти хадаа ондо ондоо оронуудта болодог антиколониальна сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэмжэжэ Италиин ажалшадай эмхидхэдэг түмэн зоной олон тоото жагсаал тэмсэлые, Азиин, Африка болон Латиин Америкын арадуудай национально-сүлөөрэлгын тэмсэлдэ талархалгын үргэн хүдэлөөе хүтэлбэрилэгшэ һэн.

Манай үе сагай коммунис агуу хүдэлөөнэй нэгэ ехэ ажал ябуулагша мүн байһан туладаа, Пальмиро Тольятти пролетарска интернационализмын гол ёһонуудай илан мандахын түлөө, марксизм-ленинизмын үндэһөөр коммунис хүдэлөөнэй зэргын нэгэдэн жагсахын түлөө сэхэ шууд тэмсэдэг бэлэй. Пальмиро Тольятти хадаа һандарал үүдхэгшэдэй, али бүхы оппортунистнуудай урдаһаа эсэргүүсэн эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэдэг байгаа.

Италиин болон СССР-эй арадуудай хоорондохи хани барисаае хүгжөөн бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн туһа нэмэри оруулһан, оронойманай үнэн сэхэ, шалгармал хани мүн гэжэ нүхэр Пальмиро Тольяттиие Советскэ Союзай коммунистнууд, бүхы ажалшад һайн мэдэдэг, гүнзэгы ехээр хүндэлдэг, дурладаг һэн.

Нүхэр Тольяттиин теоретическэ хүдэлмэри Италиин болон уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй теори, практикые хүгжөөхэ хэрэгтэ үнэтэ нэмэри болоно.

Манай тон дүтын хани нүхэр, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй гайхамшагта ажал ябуулагша, агуухэхэ патриот, итальян арадай арюун һайхан ерээдүйн түлөө, коммунизмын нангин үзэл бодолой илан мандахын түлөө тэмсэлшэ Пальмиро Тольятти тухай дурасхаал Советскэ Союзай коммунистнуудай, бүхы ажалшадай зүрхэ сэдьхэлдэ хододоо үлэхэл.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

1964 оной августын 21.

Италиин Коммунис партиин хүтэлбэриин мэдүүлгэ

РИМ, августын 21. (ТАСС). ИКП-гай Генеральна секретарь Пальмиро Тольяттиин наһа бараһантай дашарамдуулан, «Унита» газетын яаралтайгаар гаргагдаһан мүнөөдэрэй номерто Италиин Коммунис партиин хүтэлбэриин мэдүүлгэ хэблэгдэбэ.

Мүнөөдэр, августын 21-дэ, Москвагай сагаар 20 час 13 минутада нүхэр Пальмиро Тольяттиин наһа бараһан тухай Италиин Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд тон гашуудалтайгаар мэдээсэнэ гэжэ тэрэ мэдүүлгэ соонь хэлэгдэнэ. Нүхэр Пальмиро Тольятти совет газар дээрэ Ялтада наһа бараба. Бэрхэшээлтэй үедэнь Пальмиро Тольяттиие Совет орон хамгаалан һаргылжа байдаг һэн.

Итальян арадай агуухэхэ хүбүүн, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй сэсэн мэргэн хүтэлбэрилэгшэ, социализмын түлөө, демократиин болон эб найрамдалай түлөө хүшэр хүндэ, эсэшэ сусашагүй тэмсэлдэ бүхы ами наһаяа үгэһэн тэмсэлшэ-революционер наһа бараба. Фашистнуудай галзууржа эхилхэ үедэ, Пальмиро Тольятти Грамшитай хамта эрэлхэг зоригтой хүбисхалшадай түрүү отрядые толгойлһон, Италиин арадта революционно шэнэ парти бии болгожо үгэһэн юм. Энэ парти оронойнгоо ажабайдалтай, олониитэ зонтой тон нягта холбоотой, марксис һургаалые хүтэлбэри болгодог юм. Пальмиро Тольятти болбол өөрынгөө ухаан бодолоор, бодото ажал ябуулгаар, байдалые эли тодоор шэнжэлхэ, политическэ зоримгой үүсхэл гаргаха ябадалай ашаар фашизмда эсэргүү тэмсэлэй агууехэ нэгэдэлые, арадуудай болон үндэһэ яһатанай хани харилсаае тон бата хүсэтэй, үргэн далайсатай болгоо һэн. Энээнэйнь ашаар хархис этэгээдүүдэй харгы хаагдаһан, нацистска боолшолгоһоо хүн зониинь абарагдаһан, эб найрамдалай, национальна бэеэ даанхай байдалай, демократиин хүсэнүүд илаһан юм. Пальмиро Тольятти хадаа эсэргүүсэлтэ үзүүлһэн итальянска хүдэлөөе хүтэлбэрилһэн, зоригжуулһан эгээн ехэ хүнүүдэй нэгэниинь байгаа. Манай республика, Эхэ оронойманай бүхы шэнэ түүхэ эсэргүүсэлтэ үзүүлгын эгээл тэрэ хүдэлөөнһөө урган гараа юм.

Манайороной ажабайдалтай Пальмиро Тольяттиин тон нягта холбоо барисаатай байһаниинь тэрэнэй интернационализмын үзэл бодолтой тааралдадаг, уласхоорондын удха шанартай асуудалнуудые тэрэнэй ойлгодог ябадалтай тааралдадаг байһан юм.

Тольяттимнай байхаяа болибо. Зүгөөр тэрэнэй бодото хэрэгынь, захяа заабаринуудынь үлэнхэй..

Наһа бараһан тэмсэлшынгээ үмэнэ бидэнэр тугаа ганхуулнабди. Багшаяа, хани, нүхэрөө хүндэлжэ урданьь һүгэдэнэбди. Пальмиро Тольяттиие бидэнтэй хамта һанажа дурдажа ябахыень, шаналха гашуудахыень арад зоноо уряалнабди. Пальмиро Тольяттиин нэрээр шэнэ байлдаануудта, шэнэ илалтануудта бэлдэхэбди.

ПАЛЬМИРО ТОЛЬЯТТИ

НҮХЭР ПАЛЬМИРО ТОЛЬЯТТИИН НАҺА БАРАҺАНАЙ ШАЛТАГААН ТУХАЙ МЕДИЦИНСКЭ ТОДОРХОЙЛГО

Августын 21-нэй 13 часта нүхэр Пальмиро Тольяттиин амисхаалынь гэнтэ дабхасажа, шуһанайнь эрьесэ муудаба.

Аминиинь игсууран түгшүүржэ, һудалынь минута соо 146—150 хүрэтэр түргэ түргэнөөр сохидог болоһон байна. Тиигээд зүрхэнэйнь сохисо тон муудажа, 13 час 20 минутада зүрхэниинь байшоо.

Зүрхэндэнь элдэб массаж, тарилга хэхэдэшье, кислород оруулжа амилуулхадашье зүрхэниинь дахин сохилбогүй.

Ураг тархиинь гол шухала газарнуудай мэдээ алдажа хүдэлхэеэ болиһон шалтагаанһаа нүхэр Пальмиро Тольятти наһанһаа нүгшэбэ.

Академигүүд: Владимир ВАСИЛЕНКО, Евгений ШМИДТ, Александр АРУТЮНОВ.

Профессорнууд: Александр МАРКОВ, Марио СПАЛЛОНЕ, Роман ТКАЧЕВ, Ольга ГОРБАШЕВА.

ИТАЛИ ШАНАЛАН ГАШУУДАЖА БАЙНА

РИМ, августын 21. (ТАСС). Пальмиро Тольяттиин наһа бараһан тухай мэдээн бүхы Итали соогуур сахилгаан түргэнөөр тараба. Энэ гашуудалта мэдээсэлые Италиин радио оло дахин дамжуулаа. Оронойнь политическэ элитэ ажал ябуулагшадай олон тоото мэдүүлгэнүүд радиогоор дамжуулагдаа. Оронойнгоо ажабайдалда, дэлхэйн политикада Пальмиро Тольятти угаа ехэ үүргэтэй байгаа гэжэ тэдэ ажал ябуулагшад нэгэн дуугаар тэмдэглэнэ.

Н. С. Хрущев, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Б. Н. Пономарев гэгшэд нүхэр Пальмиро Тольяттиин дурасхаалые ёһолбо

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев августын 24-дэ Крым ерэбэ. Ялта шадар хүндөөр үбшэлжэ байһан нүхэр Пальмиро Тольяттитай, Италиин Коммунистическэ партиин Генеральна секретарьтай уулзахаяа тэрэ ерэһэн байгаа. Нүхэр Тольятти саг зуура амархаяа Крым ерээ һэн. Тэдэ үдэрнүүдтэ Тольяттиие Артегэй пионернүүд һайндэртөө уриһан байгаа. Нүхэр Тольятти эдир ленинецүүдэй урда дулаатэ үгэнүүдые хэлэһэн байна. Энэ уулзалгын үедэ нүхэр Тольятти хүшэр хүндэ үбшэндэ дайрагдаба. Артек лагерьта Тольяттиие эмшэлхэ хэрэг эмхидхэгдэһэн байгаа.

Мүнөөдэр нүхэр Н. С. Хрущевой иишэ ерэхэдэнь, 40 минутын урдахана Пальмиро Тольятти наһа барашаба гэжэ мэдээсэ.

Н. С. Хрущев, тэрээнтэй хамта ерэлсэһэн А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Б. Н. Пономарев гэгшэд Пальмиро Тольяттиин наһа бараһан тушаа тэрэнэй һамганда, Италиин Коммунистическэ партиин хүтэлбэриин гэшүүн Леонильда Иотти гэгшэдэ, Мариза гэжэ басагандань гүнзэгы шаналалаа мэдүүлбэ. Эдэнэрынь үбшэлһэн Пальмиро Тольяттиин хажууда хододоо байлсаһан байгаа.

Нүхэр Н. С. Хрущев, Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гай, совет арадай тон ехээр гашуудажа, аха дүү ёһоор шаналжа байһан тухайнь Италиин Коммунистическэ партиин Генеральна секретариин орлогшо нүхэр Луиджи Лонгодо, ИКП-гай секретариадай болон хүтэлбэриин гэшүүн нүхэр Паттада, ИКП-гай хүтэлбэриин гэшүүд нүхэд Коломби, Лама гэгшэдтэ мэдүүлбэ. Эдэнэр Крымдэ байгаа.

Нүхэр Н. С. Хрущев, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Б. Н. Пономарев гэгшэд Пальмиро Тольяттиин хүүрэй үмэнэ толгойгоо гунхуулан зогсожо, гайхамшагта коммунистын, Италида социализмын илахын түлөө тэмсэлшын, Советскэ Союзай һайн хани нүхэрэй дурасхаалые ёһолбо.

— Нүхэр Пальмиро Тольяттиие, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй гайхамшагта ажал ябуулагшые, фашизмда эсэргүү бата зоригтой тэмсэлшые, өөрынгөө арадай арюун һайхан ерээдүйн түлөө эрид шууд тэмсэлшые, Италиин алдарта Коммунистическэ партиин гайхамшагта хүтэлбэрилэгшые, Советскэ Союзай һайн хани нүхэрые коммунистнууд, бүхы совет хүнүүд үнинэй, һайн мэдэдэг һэн,—гэжэ Никита Сергеевич хэлээ. Нүхэр Пальмиро Тольятти Италиин болон бусад оронуудай олониитэ ажалшадай дунда тон хүндэтэй байгаа, тэрэнэй политическэ дайсадыньшье зохихо ёһоор мэдэрэн хандадаг байгаа гэжэ Н. С. Хрущев онсолон тэмдэглэбэ.

Совет хүнүүд бүхы итальян арадтай, бүхы Италиин ажалшадтай хамта тон ехээр шаналан гашуудажа байна гэжэ тэдэндэ дамжуулхыень Пальмиро Тольяттиин наһанһаа нүгшэхэ үедэ эндэ байлсаһан нүхэр Луиджи Лонгые, мүн Италиин бусад нүхэдые Н. С. Хрущев, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Б. Н. Пономарев гэгшэд гуйба.

— Италиин аха дүү Коммунис партиин дайшалхы ажал ябуулгые Советскэ Союзай Коммунистическэ парти, бүхы совет арад үндэрөөр сэгнэнэ,—гэжэ Н. С. Хрущев хэлээ.— Эб найрамдалай түлөө, демократиин болон социализмын түлөө орёо бэрхэ тэмсэл соогуур танай партиин түйлаһан амжалтанууд нүхэр Пальмиро Тольяттиин олон талата, тон эршэтэ ажал ябуулгатай гол түлэб холбоотой байгаа. Эдэ бэрхэтэй үдэрнүүдтэ Италиин Коммунистическэ парти өөрынгөө хүтэлбэрилэгшэдые тойрон улам нягтаар жагсаха, Италиин ажалшадай зол жаргалай түлөө, социализмын хэрэгэй түлөө тэмсэхэ зуураа, хамагые илагша марксизм-ленинизмын һургаалай үндэһөөр илалта түйлаха гэжэ бидэ этигэнэбди,— гээд Н. С. Хрущев онсолон тэмдэглэбэ.

Шаналал гашуудалыень хубаалдаһанай түлөө Н. С. Хрущевто, мүн бусад совет хүтэлбэрилэгшэдтэ Италиин нүхэд үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргэбэ. Совет мэргэжэлтэд, академигүүд В. Василенко, Е. Шмидт, А. Арутюнов, профессорнууд А. Марков, Р. Ткачев, О. Горбашева гэгшэд нүхэр Пальмиро Тольяттиин ами наһа абархын тула, тэрэнэй һүүлшын хүшэр хүндэ минутануудые хүнгэдхэхын тула хэжэ болохо бүхы юумэ шадалаараа хэбэ гэжэ нүхэд Луиджи Лонго, профессор Марио Спаллоне гэгшэд тэмдэглээ.

Нүхэр Н. С. Хрущев болон бусад совет хүтэлбэрилэгшэд итальян нүхэдтэ, наһа барагшын гэр бүлэнэртэ гүн ехэ гашуудалаа дахин мэдүүлээ.

800 МЯНГАН ПҮҮД ТАРЯАН—ХОРИИНХИДАЙ ХАРЮУ

Хориин үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай абаһан

СОЦИАЛИС УЯЛГА

КПСС-эй ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумүүдэй табиһан зорилгонуудые бэелүүлэн, Хориин управлениин совхозууд ехэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абадаг болохо асуудалда онсо анхарал хандуулагдана. Энэ жэлдэ управлениин ажахынууд хабарай тарилгые богони болзорто үнгэргөө, нилээд ехэ газар уһалагдажа, шанар һайнтай үрэһөөр тарилга хэгдээ. Энээнтэй хамта, ургаса харууһалга саг соогоо эмхидхэгдэһэн, 2160 гектар тариалан дээрэ самолёдоор хорон сасагдажа, буртаг үбһэниинь үгы хэгдэһэн юм.

Эндэхидэй һайнаар ажаллаһан дээрэһээ һайн үрэ дүн туйлагдаа—ороохо тарянай муу бэшэ ургаса ургуулагдаа. Мүнөө үедэ ехэ хүдэлмэриин хаһа орожо, тарya хуряалгаяа богонихон болзор соо, гээлтэ хоролтогүйгөөр үнгэргэхэ зорилго табигдаба.

Таряа хуряалгаяа управлениин совхозууд бэлэдхэлтэйгээр угтаад, түрүүшын үдэрһөө эхилэн ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэнэ. Жэшээнь, Хэжэнгын совхозой механизаторнууд богони болзорто 3153 гектар таряагаа баал болгон унагаагаад, гүрэндөө 17 мянган центнерэй орондо 40 мянган центнер таряа тушааха гэһэн уялга абанхай. Совхозой түрүү комбайнер Юмдоржи Жапов халаанайнгаа даалгабари 200—250 процент дүүргэнэ.

Таряа хуряалгые эмхитэйгээр ябуулжа байһан Чисаанын совхозой механизаторнууд энэ жэлдэ 19 мянган центнер таряа гүрэндөө худалдахын орондо 26 мянган центнер тушаахань.

Управлениин ажахынууд мухар-шэбэрэйхидэй үүсхэл дэмжэхэ зуураа, мүнөө намар 130 мянган центнер гэхэ гү, али 800 мянган пүүд ороохо таряа гүрэндэ худалдаха гэжэ шиидэбэ.

Эндэхи механизаторнууд түрүүшүүлэй жэшээгээр ажаллажа, ороохо таряагаа хуряажа байхадаа нэгэн доро һолоомоёо суглуулан абаха, намарай паар хахалха юм. Бүхыдөө 28 мянган гектар газар энэ намар хахалагдаха.

Энэ уялга совхозуудай ажалшадай дунда, аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ зүбшэгдэн абтаба.

БЭШҮҮРЭЙ СОВХОЗОЙ 420.000 ПҮҮД ТАРЯАН

Мухар-Шэбэрэй управлениин Бэшүүрэй совхозойхидой абаһан

СОЦИАЛИС УЯЛГА

Энэ жэлэйнгээ ургасые хуряажа байхадаа бидэнэр, Бэшүүрэй совхозой ажалшад, ороохо таряагаа богони болзорто, түргэн зуураар хуряан абаха түрүү аргануудые хэрэглэн үнгэргэхэ зорилготойбди. Хуряалгын бүхы хүдэлмэри: ороохо таряа хадалга, баалнуудые суглуулан сохилго, ороохо таряа сэхэ хуряажа абалга болон бусад—бүхыдөө 10980 гектар тариалан дээрэ—хүдэлмэриин 25 үдэрэй турша дотор үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Тэрэ тоодо 4000 гектар эртын ороохото ургамалнуудые хүдэлмэриин 180 часай туршада баал болгон хадаха болонобди. Иигэжэ ажаллажа байхадаа агрегат бүхэн бүтээсэтэйгээр ашаглагдаха, хүдэлмэриин нэгэ часай туршада 3 гектар хүрэтэр баал хадаха байна. Тиихэдэ амяарлан хадагдаһан 4000 гектар таряагаа хүдэлмэриин 90 часай туршада суглуулан сохижо абаха, хуряалга дээрэ агрегат бүхэн нэгэ часай туршада 1,5 гектарай баалнуудые суглуулан сохихо юм. Энэ жэлдэ 6980 гектар тарян комбайнаар сэхэ хадагдаха. Энэ хүдэлмэриие 15 хоногой туршада дүүргэхэ байнабди.

Хуряалгын машина, зэмсэгүүдые бүтээсэтэйгээр ашаглахын тула агрегадуудай хүдэлмэри хоёр халаанда эмхидхэгдэхэ.

Таряа хуряалгые үнгэргэжэ байхадаа полинууд дээрэһээ һолоомыень нэгэ доро суглуулан, һүрилжэ абахабди. Гадна 2000 гектарта намарай паар хахалагдаха байна.

Намартаа болохоёо байгаа КПСС-эй ЦК-гай Пленумые угтуулан социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, шэнэ ургасын гаа дээжэһээ 70 мянган центнер гэхэ гү, али 420 мянган пүүд таряа гүрэндөө тушаахабди. Түсэбэй ёһоор 30 мянган центнерэй орондо эды шэнээн тарян худалдаха юм.

Энэ уялга совхозой хүдэлмэришэд, механизаторнууд болон мэргэжэлтэдэй суглаан дээрэ зүбшэгдэн абтаба.

Республикын колхоз, совхозуудта таряа хуряалгын, намарай паар хахалалгын ябаса тухай

1964 оной августын 20-ной мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

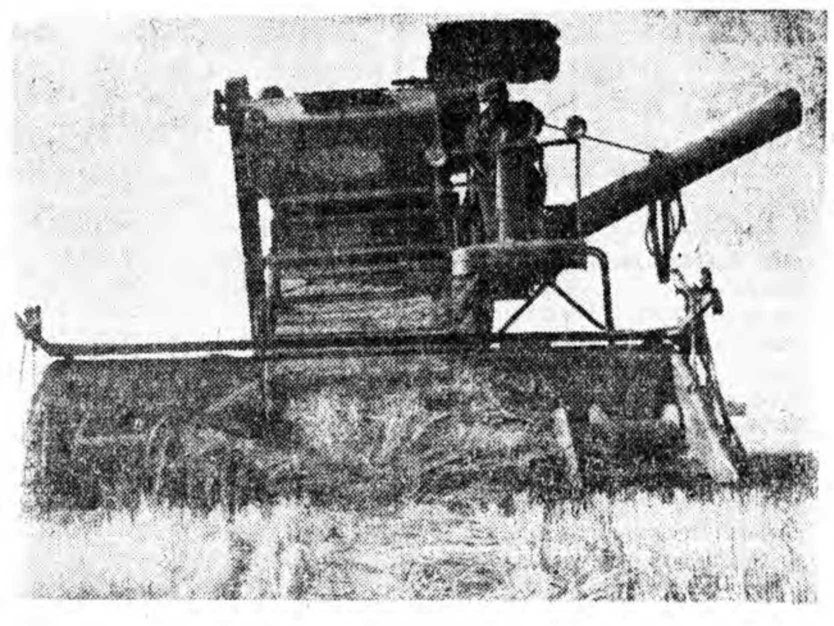
Үйлэдбэриин управленинүүд	Ороохо тарянай хадагдаһаниинь	Ороохо тарянай сохигдоһониинь	Кукурузын хуряагдаһаниинь	Намарай паарай хахалагдаһаниинь
Баргажанай	31	39,3	30,4	0,8
Зэдын	16	23,8	18,2	3,7
Яруунын	13	1,2	—	0,7
Кабанскын	13	33,5	41,8	7,6
Хяагтын	14	40,9	15,3	—
Мухар-Шэбэрэй	10	36,5	15,6	0,8
Түнхэнэй	4	35,5	9,8	12,3
Улаан-Үдын	9	49,9	18,6	—
Хориин	10	7,2	58,2	—
«Скотооткорм» трестын совхозууд	7	20,1	11,0	0,06

Республикын колхоз, совхозуудта тэжээл бэлэдхэлгын ябаса тухай

1964 оной августын 20-ной мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Управленинүүд, аймагууд	Һурилэгдэһэн үбһэн	Сабшагдаһаниинь
Кабанскын	59	100
Мухар-Шэбэрэй	47	86
Кяахтын	44	78
Улаан-Үдын	44	78
Баргажанай	36	63
Баунтын	31	26
Хориин	33	74
Түнхэнэй	30	71
тэрэ тоодо:		
Түнхэнэй	29	—
Ахын	38	—
Зэдын	26	79
тэрэ тоодо:		
Зэдын	18	
Захааминай	45	
Яруунын	26	70

Хүдөө ажахыгаа хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ түрүүшын жэлдэ эдэбхитэй, бүтээсэтэйгээр ажаллаһан Сэлэнгын совхозой таряашад, механизаторнууд ороохо таряагаа яһала һайнаар ургуулаа. Саг болзор соогоо таригдаһан таряаниинь эмхитэй түргөөр түүбэрилэн хадагдаа.

Совхозой механизаторнууд амяарлан хадагдаһан таряагаа суглуулан сохижо эхилбэ. Зураг дээрэ: совхозой агрегат хүдэлмэрилжэ ябана.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

ЭНЭЭНИИЕ УНШААД, АЖАЛДАА ТҮРГЭН ХЭРЭГЛЫТ!

КАРБАМИДТАЙ СИЛОС ШЭМЭТЭЙ ДАА

Тэжээл карбамидаар шанаржуулхада һайн үрэ дүн үгэдэг байна. Оронойнгоо түрүү ажахынуудай дүй дүршэлһөө энээн тухай мэдэжэ абаа һэмди. Тиигээд үнгэрэгшэ жэлэй декабрь һараһаа ажахыдаа бэелүүлжэ эхилээгдээ. Түрүүшээр хэды бүлэг үнеэдтэ туршангаа эдюулжэ үзөөд, ашатай һайн байһандань баһаар этигэгдээ бэлэй. Совхозой 8 фермэдэ энэ шэнэ арга үргэнөөр хэрэглэгдэжэ эхилээ. Үбэлэй декабрь, январь, март һарануудта хамта 2100 үнеэдтэ карбамид холиһон силос эдюулэгдэһэн байгаа. Зоотехническэ заабари сахин, түрүүшын үедэ үнеэн бүридэ карбамид сүүдхэдээ 10 грамм, саашадаа дадхааһаар 80 грамм болоһон байнабди.

Карбамид холиһон силос эдиһэн үнеэдэй ашаг шэмэ ямараар дээшэлээб гээд хаража үзэе. Хоёр фермэ зэргэсүүлэн хараябди. 326 үнеэтэй Охор-Шэбэрэй фермэдэ тэжээлдэнь карбамид холигдоһон юм. Хойто-голойхидо холигдоогүй, үнеэдынь эндэ 313. Бусад байдалынь тон адли байгаа. Бодото дээрээ ямар хубилалта болооб? Карбамидтай тэжээл эдиһэн үнеэдтэй охор-шэбэрэйхид 21186 килограмм һү һааһа. Харин хойто-голойхид 17769 килограмм. Охор-шэбэрэйхид февральда 28000 килограмм, хойто-голойхид—19230. Охор-шэбэрэйхидэй мартда 33500 килограмм һү һааһан һаань, хойто-голойхид оройдоол 26300 килограммда хүргэһэн байна. Карбамидай ямар ашатайень эндэ элиржэ, гарана бшуу.

Энэ жэлдэ совхозоймнай ажалшад нёдондонойхиһоо нэгэ хахад дахин ехэ тэжээл бэлдэхээр шиидэбэ. Үнгэрэгшэ жэлэйнгээ дүршэл хараада абан, бүхы тэжээлээ химическэ препарадуудаар шанаржуулжа эдюулхэбди. Хэрбээ нёдондо тэжээл малда эдюулхынгээ урда тээ карбамидаар шанаржуулһан һаа, мүнөө силос хэхэдээ карбамид холинобди. Бүхыдөө 20 тонно карбамидтай болонхойбди.

Силос даража байхадаа хайшан гэжэ карбамид холилсодог тухайгаа тайлбарилан харуулхамнай. Хоёр арга хэрэглэнэбди: агрегадта тусхай түхеэрэлгэ хэгдэнэ, үгы гэбэл, нүхэндэ силос даража байхадаа карбамид сасагдана.

Силосэй ногоондо карбамид сасаха түхеэрэлгэ тон бэлэхэнээр хээбди (зураг харагты). Силос хуряадаг комбайнай барабанай кожух дээрэ модоор хоёр үбилтэ (6) хэжэ, хэрэгһээ гараһан «ЗИС-353» гү, али «ЗИС-5» автомашинын бензобак (4) тэндэ таарулан һуулгагдаа. Хабтагар түмэрөөр хэгдэһэн татуургануудаар (5) бак бүхэлөөтэй. Татуургын нэгэ захань барабанай кожух дорохи угольнигто гагнаатай, нүгөө захадань шүрэбөөр бүхэлөөтэй.

Крантай, 0,5 дюйм бүдүүнтэй түмэр хоолой (3) бензобагтай холбожо гагнагдаһан. Хэрнэгдэһэн ногоон тэжээл буулгадаг транспортеройнь хоёр талын хашаа һанда, доодо талаһаань хажуу тээшээ 500 миллиметр зайда 0,5 дюйм бүдүүнтэй хоолой (1) тулганууд дээрэ гагнажа бүхэлэгдэһэн. Энэ хоолой хоёр тээгээ бүтүүгээр гагнаатай, утань транспортерой үргэнтэй адли байха. Дундаа 2 миллиметр хараанай нүхэтэй 6 форсунка тэрэ хоолойдонь транспортер тээшээ харуулжа шүрэбдөөтэй. Форсункатай хоолойнь бензобагай крантай резинэ шлангаар (2) холбогдоһон. Бензобагһаа гараһан хоолойн амһарта шүүмэг-сеткэ хээтэй.

Тусхай заабариин ёһоор бэлдэгдэһэн карбамидай холисо агрегадай ажаллажа эхилхынь урда тээ бак соо хэгдэнэ. Тиихэдээ нэгэ килограмм карбамид гурбан литр уһанда холихо хэрэгтэй. Дууһан холилдоторнь, һайса тэрээнээ худхаха заабаритай. Хэрбээ карбамидай хүсэд холисолдоогүй, монсо сонсо үлдөө һаань, тэрэниие түүжэ абаха шухала.

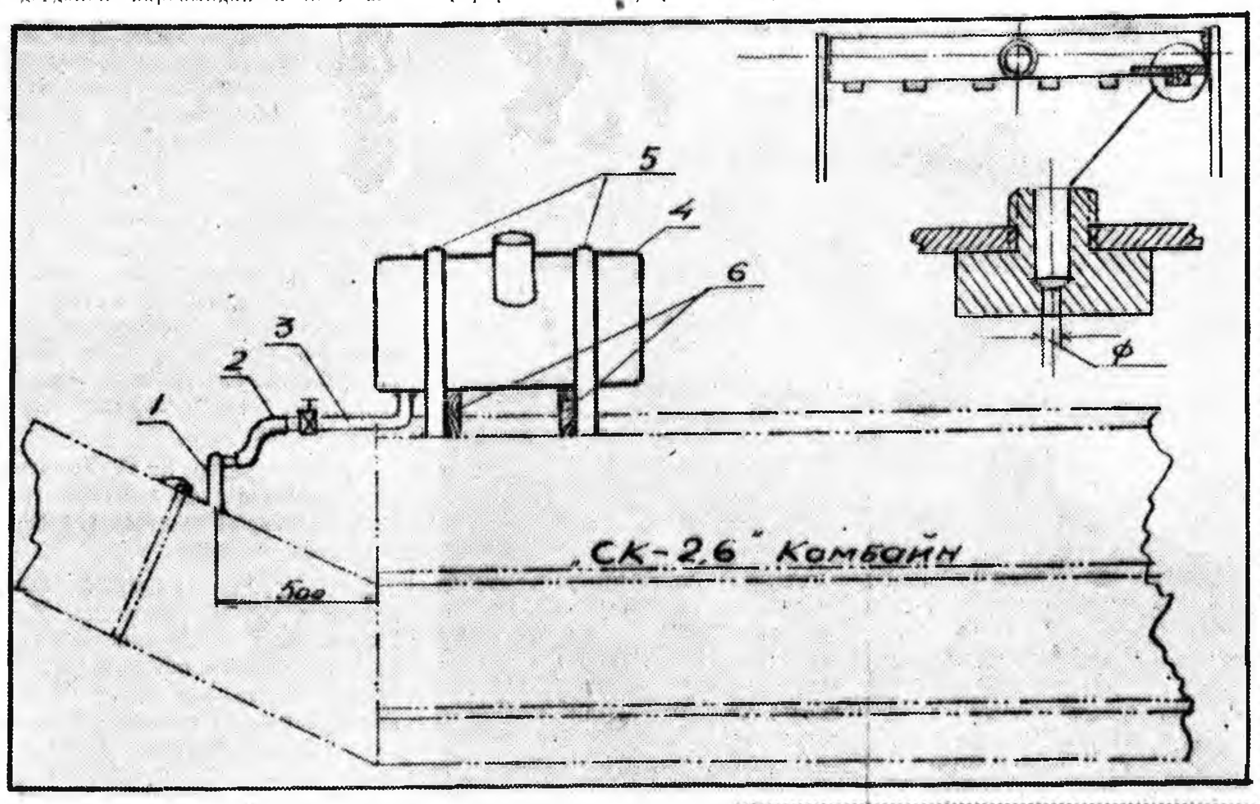
Холисо хэһэнэй һүүлээр кран нээгдээд, агрегат хүдэлжэ эхилдэг. Бак сооһоо карбамидтай раствор түмэр хоолойгоор, резинэ шлангаар дамжан урдажа ерээд, форсункануудаар гоожоно. Иигэжэ карбамид силосэй ногоонтой холисолдоно. Форсункануудай тоо, нүхэнүүдэйнь томо, багые тодорхойлходоо силосно ургамалай ургасые хараадаа абаа һэмди. Гектарай 100 центнер ногоон тэжээл гарахаар ургасатай газарта энэ түхеэрэлгэмнай таарулагдаһан. Арба минутын туршада 15 литр растворой гоожожо гарахаар зохёогоо һэмди. Юуб гэхэдэ, арба минута соо нэгэ тонно ногоон тэжээл транспортёроор дамжажа ошоно.

Ондо ондоо ургасатай полидо растворой гоожохые ехэдхэжэшье, багадхажашье болохо. Тиихэдээл ехэдхэхээ һанаа һаа, ехэ нүхэтэй форсунка нэмэхэ, үгы гэбэл, тэдэнээ үсөөлхэ, бага нүхэтэйе шүрэбдэхэ хэрэгтэй.

Хоёрдохи аргамнай юун бэ гэхэдэ, карбамидай растворые нүхэн соо дарагдажа байһан силостэй сэхэ холинобди. Энэ ушарта шэбхын шүүһэ, элдэб холисо сасажа тараадаг «РЖ-1,7» түхеэрэлгэ хэрэглэхэдэ һайн. Тус түхеэрэлгын газаа тээшээ гараһан хоолойдо нэгэ дюйм бүдүүнтэй, 20 метр утатай уһанай резинэ хоолой залгагдана. Иимэ резинэ хоолойн үзүүртэ растворые аятайгаар сасаха хэрэгсэл табигдана. Энэ түхеэрэлгээр нэгэ минута соо 8 литр раствор сасагдадаг байна. Тиимэ хадань арбан автомашина силос (нэгэ автомашинын тонно асардаг һаань) нүхэндэ хэһэнэй һүүлээр 18 минутын туршада 150 литр раствор сасадаг гээшэбди.

Силос дарахадаа карбамид холилсохо түхеэрэлгэ ямаршье мастерскойдо хэжэ болохо, хэхэдэшье бэлэн. Силосые карбамидаар шанаржуулха гээшэ шухала, бэелүүлхэ ёһотойшье хэрэг байна. Тиимэһээ нэгэшье тонно силос карбамидгүйгөөр дарахагүй гэһэн зорилго табиха байнабди.

М. ЗАХАРОВ,
Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин Саянай совхозой главна инженер.

Түрэл орон доторнай

К. Маркс Ф. Энгельс хоёрой үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн революционно хүдэлмэришэдэй түлөөлэгшэдэй уласхоорондын түрүүшын уулзалгын болоһоор 100 жэл сентябрь һарада гүйсэхэнь. Энэ уулзалга хадаа коммунистнуудай уласхоорондын түрүүшын нэгэдэлэй—Нэгэдэхи Интернацноналай үндэһэ һуури табиһан байгаа.

Ленинградай Монетнэ двор энэ түүхэтэ үдэртэй дашарамдуулан ойн баярай медаль гаргажа байна. Зураг дээрэ: медаль хоёр талаһаань харуулагдана.

ТАСС-ай фото.

180 МИЛЛИОН УЧЕБНИГҮҮД

МОСКВА. (ТАСС-ай корр.). Эхин, дунда һургуулинуудта хэрэглэгдэхэ 125 ондоо нэрэтэй учебнигүүдые «Гэгээрэл» гэжэ хэблэл һуралсалай шэнэ жэлэй эхилхын урдахана гаргаба. Тэдэнэйнь тираж 180 миллион хэһэг. Һуралсалай жэлэй хоёрдохи хахадта хэрэглэгдэхэ 6 миллион учебнигүүд үшөө хэблэгдэхэ юм.

3, 4-дэхи классуудай һурагшадай гэртээ уншаха «Живые страницы» гэжэ ном гоё һайханаар хэблэгдээ. Эдэнь һурагшадые эрдэм болон техникын шэнэ туйлалтануудтай танилсуулха байна

Удэшын (халаанай) һургуулинуудай һурагшад хэдэн шэнэ учебнигүүдые абахань. Удэшын һургуулинуудай тусхай шэнжэдэ тааралдуулан 7—8 класста үзэхэ физикэ хэблэгдээ.

«Гэгээрэл» хэблэлэй гаргаһан учебнигүүд бүхы орон соо тарадаг. Россин Федераци, Белорусси, Молдави, Украина, Грузи, Казахстан болон бусад республиканудай һургуулинуудта түрүүшын хэһэг номууд эльгээгдээ.

«М. Ю. ЛЕРМОНТОВЭЙ АЖАБАЙДАЛ БОЛОН ЗОХЁОЛОЙ ТҮҮХЭ БЭШЭГ»

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС-ай корр.). М. Ю. Лермонтовэй ажабайдал болон зохёолнууд тухай гүгэс суглуулбарие хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат В. А. Мануилов бэлдээ. Энэнь поэдэй ажабайдал болон зохёолнуудые шэнжэлэгшэдэй хүдэлмэриин дүн болоно.

Энэ ном «М. Ю. Лермонтовэй ажабайдал болон зохёолой түүхэ бэшэг гэжэ нэрэтэйгээр Ленинградта хэблэгдэхэнь. Поэдэй үеын янитэ-политическэ, литературна хэрэг ушарнууд тухай ехээр бэшэгдэнхэй.

КИЛОГРАММ МЯХАНАЙ ӨӨРЫНЬ ҮНЭ—27 МҮНГЭН

ЛИПЕЦК. (ТАСС-ай корр.). Лебедянска үйлэдбэриин управлениин Мичуринай нэрэмжэтэ совхоз һайса таргалуулагдаһан олон бодо мал гүрэндэ тушааба. Килограмм мяханай өөрынь үнэ 27,5 мүнгэн байгаа.

Совхоздо мал түргэн аргаар шахан таргалуулагдадаг. Зундаа бэлшээдэг газартань горох, обёос, кукуруза болон бусад тэжээлэй ургамалнууд таригданхай. Мүн зундаа мүрэнэй эрьеда тусхай лагерьнууд түхеэрэгдэнхэй.

700 толгой малые дүрбэн хүн—хоёр тракторист, тэдэнэй хоёр туһалагша харууһалдаг. Тэдэнэй хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнэ, хүндэ ажалынь оньһожоруулагданхай. Тэдэнэй ажалай түлөөһэн малайнгаа шэгнүүрые нэмээһэнһээ дулдыдадаг. Малайнь шэгнүүри ехээр нэмэдэг—сүүдхэ бүхэндэ дундаа зэргээр 1250 грамм. Һара соо мал адуулагшад 230 түхэриг салин хүлһэ абадаг байна.

КОММУНИСТ БАЙХА—ЗОЛ

США-гай Коммунис партиин түрүүлэгшэ нүхэр Элизабет Гарли Флинн манай орондо айлшаар ерэнхэй.

— Танай орондо дахин ерээд байһандаа ехэл баяртайб, — гэжэ Хэблэлэй Һониной агентствын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө Э. Г. Флинн хэлээ. Компартиие «Һүйдхэл хэдэг эмхи» гэжэ хуулиин ёһоор буридхэлдэ абаха, тиигээд хилын саана гараха паспорт коммунистнуудта үгэхэгүй гэжэ эрилтэ табиһан Маккарэнай хархис хара һаналта хуулиие, манай ороной коммунистнуудай, мүн бүхы демократическа үзэлтэнэй үни удаан тэмсэһэнэй эсэстэ США-гай Верховно сүүд болюулха баатай болоо. Энээнэй ашаар лэ мүнөө СССР-тэ ерэхэ аргатай болооб.

Тэрэ харша муухай хуулиин ёһоор, хилын саана гараха паспорт эрижэ гүрэнэй департаментда хандаһанай түлөө намайе гү, али компартиин ондоошье гэшүүдые 5 жэл түрмэдэ хааха заналта хэдэг байһан юм.

Маккарэнай хуулиин уймар тэнэг эрилтэ дүүргэхэһээ арсахадаа, манай коммунистнуудай зүб юумэ хэһэниие мүнөө хүн зон бүгэдөөрөө хаража ойлгоно. США-гай Верховно сүүдэй иимэ шиидхэбэри гаргаһан ушарые Америкын Коммунис партиин, бүхы демократическа үзэлтэнэй туйлаһан шухала илалта гэжэ манай тэндэхи коммунистнууд тоолонобди,— гээд Э. Г. Флинн хэлэбэ.

— Зүгөөр, энэмнай түрүүшын лэ амжалта гээшэ ааб даа, — гээд Элизабет Гарли Флинн тэмдэглэнэ. —Демократида харша Маккарэнай хуулиие эсэслэн болюулһан хойноо манай парти өөрынгөө ажал ябуулха таарууу зохид эрхэ байдалтай болохо юм. Гэс Холл, Бенджамин Дэвис болон үшөө бэшэшье 37 нүхэдтэмнай хашалан үзүүлжэ байһан тэрэ хуулиие болюулхын түлөө тэмсэл хэхэ ушартай болохомнай.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэ харша ябуулга Хитадай компартиин хэжэ байһаниие США-гай Коммунис партиин түрүүлэгшэ буруушаана.

— Манай парти хитад хүтэлбэрилэгшэдэй хорото үзэл болон аашануудые эрид шууд буруушаана,— гээд нүхэр Э. Г. Флинн мэдүүлбэ.

«Голдуотер США-да ехэ таараха байгаа, тэндэхи хүгжэлтые түргэдхэхэ бэлэй» — гэжэ хэлэһэн КНР-эй правительствын дээдэ тушаалтай нэгэ хүнэй мэдүүлгэ тухай һаяхан «Правдада» уншаһан байнаб.

Теэд ямар юумэ хайшаагаар хүгжөөхэ тухай тэрэ хүн хэлэхэеэ һанаһан байгааб, — гээд асуултай болоно. Хархис хара үзэлтэ баруунай хэтэрхэйшүүлэй хуули засаг гартаа абаха болоо һаань, түрүү демократическа үзэлтэндэ, хүдэлмэришэн ангида, Америкын негрнүүдэй эрхэ сүлөө эдлэхын түлөө тэмсэхэ хүдэлөөндэ хүндэ сохилто болохо гэжэ Холбоото Штадуудта һайса ойлгожо байдагбди.

Хитадай ударидагшадай иимэрхүү аашанууд, мэдүүлгэнүүд юу гэршэлнэб гэхэдэ: тэдэнэр Америкын арад зоной ажаһуудалай шухала асуудалнуудые ойлгохо, мэдэхэгүй байна ха. Бодото ажабайдалһаа таһаржа, хооһон шашар номнол хэдэг эдэ хүнүүд өөһэдынгөө хүсэд ойлгохо, мэдэхэгүй асуудалнуудаар ондоо хүнүүдтэ заабаришалха һанаатай байдагынь даншье гайхалтай даа.

Советскэ Союзда ямар хэрэгээр ерэһэн тухайгаа хэлэхэдээ, эндэ амарха, хэдэ хэдэн хото, городуудаар ябажа үзэхэ хүсэлэнтэйб,— гэбэ.

— Үни холоһоо хойшо бэшэхэ һанаатай ябаһан номоо эндэ бэшэжэ, саашань үргэлжэлүүлхэ һанаатайб,—гэжэ Э. Г. Флинн хэлэнэ.— Энэмни американска коммунистын ажабайдал, тэмсэл тухай, коммунист болоһон зол, омогорхол тухай хүнэй намтар харуулһан ном болохо юм.

(АПН).

УДАРНИГУУДАЙ УУЛЗАЛГА

Һаяшаг ниислэл хотымнай Советскэ районой долоон жэлэй түрүүшүүлэй — коммунис ажалай ударнигуудай слет болобо. Эндэ промышленностиин, барилгын, автотранспортна предприяти ба һургуулинуудай, эрдэмтэд болон соёлой эмхи зургаануудай эрхим хүнүүд олоороо суглараа. КПСС-эй Советскэ райкомой секретарь нүхэр **Булдаев С. Н.** «Бидэ коммунизмын үргэн дардам харгыгаар дабшажа ябанабди» гэһэн элидхэл хээ.

Городой Советскэ районой ажалшадай туйлаһан амжалта нилээд ехэ. Жэшээнь, промышленна предприятинууд хахад жэлэйнгээ түсэб холого уридшалан дүүргээ. Район дотор продукци үйлэдбэрилэн гаргалга долоо һарын туршада 103,8 процент, ажалай бүтээсэ—103,3 процент болоһон. Иигэжэ түсэбһөө гадуур 893 мянган түхэригэй продукци гаргажа, Россин гуша миллиардын жасада ехэ хубитаяа оруулалсаһаниинь һайшаалтайшье, магтаалтайшье даа!

Жэлһээ жэлдэ коммунис ажалай түлөө мүрысөөн улам үргэн далисатайгаар хүгжэжэ байна. Мүнөө үедэ энэ шэнэ хүдэлөөндэ аяар арбан таба мянга шахуу хүдэлмэришэд, инженернүүд, техингүүд болон алба хаагшад хабаадалсана. Тиихэдэ 27 цехүүд, 105 участок, бригада болон звенонууд коммунис ажалай коллективай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, хамта хүдэлдэг, ажаһуудаг үетэн нүхэдэйнгөө зүрхэ сэдьхэлые баясуулжа байдаг. Предприяти болон эмхи зургаануудтамнай 4082 хүн ударник солотой болонхой.

Коммунис ажалай ударнигуудай нэрэ солые омогорхон дурдамаар. Прибор хэдэг заводой токарь Кондратий Кушнарев, «Электромашина» заводой слесарь Федул Гребенщиков, «Труд» фабрикын оёдолшон Татьяна Батурина, городой таксомоторно ажахын эрхим жолоошон Василий Москвичев, гурбадахи СМУ-гай штукатурщан Александра Жилина, парикмахер Юлия Горохова, табадахи СМУ-гай эрхим монтажник Иван Чирков, шэлэй заводой шэл отолоошон Валерия Елютина болон бусад олон нүхэд коммунис ажалай ударнигуудай түрүү зэргэдэ ябажа байдаг.

Ударник хүн гээшэмнай ганцааршье ажал хүдэлмэридөө түрүү байха бэшэ, мүн баһа өөрынгөө эрдэм болбосоролые сагүргэлжэ дээшэлүүлжэ байдаг ха юм. Иимэ зон энэ райондо нилээд олон. Жэшээнь, шэлэй заводто хүдэлдэг Сергей Божедомов зонойнгоо дунда алдартай юм. Имагтал ажалдаа түрүү бэшэ, мүн ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэй нүхэр гэжэ суутай. Гадна нүхэр Божедомов ажалһаа сүлөө зай забһартаа үдэшын техникумэй дүрбэдэхи курсда амжалтатайгаар һуралсана.

Ниислэл городоймнай Советскэ районой коммунис ажалай ударнигууд хүдэлжэ байһан лэ газартаа шэнэ, һонин хэмжээ ябуулгануудые үүсхэдэг. Жэшээлбэл, «Труд» гэжэ оёдолой фабрика, «Электромашина» завод эрхим гуримтай, һайн һайхан шэнэ заншалтай байха гэһэн эрилтэ өөһэд өөһэдынгөө хүдэлмэришэдэй үмэнэ табиба. Энэ үүсхэлыень районой болон городой партийна органууд ехэтэ һайшаагаа.

Улаан-Үдын шэлэй механизированнэ заводой директор нүхэр **Болотов** предприятиингаа ажалай амжалтые тэмдэглэхэ зуураа, иигэжэ хэлэбэ:

— Заводнай хахад жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргээ: 101 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур бүтээн гаргаабди. Коммунис ажалаймнай ударнигууд үдэр бури тооной үльгэр жэшээ харуулна. Жэшээнь, хүдэлмэришэдэй дурадхалаар машинно-ванна цехые байлгангүйгөөр ябууд дундань угаалга хэгдэһэн байна. Иигэжэ мүнгэ зөөришье алмаһан, сагаашье арьбалһан байгаабди. Гадна заводтомнай шэнэлэн һэльбэхэ ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Иигэжэ аяар 8 миллион дүрбэлжэн метр шэл үйлэдбэрилдэг болохомнай.

Манай «Электромашина» заводой хүдэлмэрилэгшэ нүхэр **Щейетов**, «Детский мир» магазинай хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Козарева, коммунис ажалай ударник, гурбадахи автотранспортна конторын аккумуляторщик нүхэр **Перминов** гэгшэд слет дээрэ үгэ хэлээ.

Слёдой түгэсхэлдэ коммунис ажалай ударнигууд районойнгоо бүхы хүдэлмэришэд, инженернүүд, техингүүдтэ, мэргэжэлтэдтэ болон алба хаагшадта хандаһан хандалга баталан абаа. Һүүлдэнь коммунис ажалай олохон ударнигуудта үнэтэ бэлэгүүд, мүнгэн шангууд барюулагдаа.

А. МАНГАТХАНОВ.

МОСКВАГАЙ ОБЛАСТЬ. Подольскын кабельна заводой гаргаһан продукци ОАР, Сомали, Алжир, Гана, Гвиней болон Азиин олон гүрэнүүдтэ эльгээгдэдэг. Заводой коллектив мүнөө ороной химическэ заводуудай шухала захил дүүргэжэ байна. Зураг дээрэ: заводой эрхим оплетчица Нина Хомякова.

ТАСС-ай фото.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1964 оной августын 23.

БАГШАНАРАЙ ЕХЭ ХӨӨРЭЛДӨӨН

«Багшанарта ханинар олон юм. Бидэнэй түлөө мүнөө тэдэнэр тон баяртай байна гэжэ мэдэнэб. Манай орон дотор арадай багшын али зэргэ ехэ хүндэтэй байдаг тухайдань Советскэ правительство дахинаа хэлэбэ. Парти болон правительствын анхарал оролдолго бидэндэ бодото дали жэгүүр үргүүлнэ. Энэнь саашадаа хүсэлэлгэ гаргаха, илалта туйлаха, ажаллаха ехэ аване болоно».

Эдэ үгэнүүд Омско областиин Оконечниковско дунда һургуулиин директор В. Фоменкын бэшэгһээ абтаа. Газетэнүүдэй редакцинууд мүнөө нилээд олон иимэ бэшэгүүдые абана. Эдээн дотор багшанарай һанал бодол, залуу үетэниие хүмүүжүүлэгшэд тушаа оролдолгын түлөө социалис гүрэндөө, түрэл Коммунис партидаа халуун талархалай гүнзэгы мэдэрэлтэй байһан ябадал, Эхэ оронойнгоо имагта ехэ этигэл найдабариие өөһэдынгөө ажалаар харюулха гэһэн хүсэл эрмэлзэл элирхэйлэгдэнэ.

«Һургуули гээшэ арад түмэнэй соёл болбосоролой үндэһэ һуури болоно,— гэжэ Никита Сергеевич Хрущев СССР-эй Верховно Советэй дүрбэдэхи сессиин ендэрһээ хэлээ һэн. **—Мүнөө тэрэнэй үүргэ бури ехэ боложо байнхай. Залуу үетэд хүнэй ажал ябуулгын бүхы һалбаринуудтахи революционно туйлалтануудай алдарта эстафетын ахамад үетэнһөө халан абана.**

Совет багша—арадай хамаг хэрэгтэ хододоо хабаададаг, коммунис обществын хүниие хүмүүжүүлгэдэнь партида туһалдаг эдэбхитэй туһалагша мүн».

Бүхы ороной багшанар һанал бодолоо хубаалдаха, һургуулиин хүдэлмэри улам һайжаруулха, ажабайдалтай, үйлэдбэритэй холбоо барисааень бури бэхижүүлхэ шухалын шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тула заншалта августынгаа зүблөөнүүдтэ суглараад, ехэ хөөрэлдөө хэжэ байна.

Һуралсалай ерэхэ жэлдэ һургуулинуудай ажал хэрэгэй талаар олон шэнэ юумэ бүтээгдэхэ болоно. КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет дунда һургуулинуудтахи һуралсалай болзорые нэгэ жэлээр хороохо тухай тогтоол һаяхан гаргаа. Һуралсалай болзор дэмы һунаагдаһан байгаа гэжэ һургуулинуудай ажал хүдэлмэриһөө харагдаһан ушарһаань иимэ тогтоол абтаһан байна. Хүдэлмэрез зүбөөр эмхидхэбэл, һурагшадые арбан жэл соо яһала һайн эрдэм бэлэдхэлтэй болгожо гаргаха, обществодоо туһатай ажалда һургаха, тиихэдээ дунда һуралсалай хэм шанарые доошонь оруулхагүй арга боломжо бии.

Совет һургуулинууд арадай гэгээрэлые шэнэдхэн һайжаруулха хуули бэелүүлэн, эли бодо амжалтануудые туйлаа. Шэнэ эрхэ байдалда дээдэ классуудай һурагшадые ажалда һургаха асуудал августын зүблөөнүүд дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэхэ. Манай хүбүүд, басагад һуража байха үедөө ажабайдалда, ажал хүдэлмэридэ бэеэ бэлдэхэ ёһотой.

Багшанарай коллективүүд һуралсал хүмүүжэл хоёрые адли һайнаар эмхидхэжэ, КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй эрилтэ дүүргэхын тула үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ ехэхэн оролдолго гаргаа. Мүнөөнэй августын зүблөөнүүд дээрэ энэ шухала зорилгонууд баһал зүбшэн хэлсэгдэхэ.

Обществодоо туһатай ажал, һургуули үйлэдбэри хоёрой нягта холбоо барисаан хадаа эдиршүүлдэ эрхим ёһо заншал нэбтэрүүлэн хүмүүжүүлхэ шухала арга болоно. Ажалаар хүмүүжүүлхэ олон янзын онол арганууд бии болоод, ажабайдалаар шалгагданхай. Тэдэниие бүгэдэнэй шадабари болгохо гээшэ багшанарай коллектив бүхэнэй хүндэтэ уялга мүн. Эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула һургуули бүхэн предприятинуудтай, колхозууд болон совхозуудтай харилсаа холбоогоо бури ехээр бэхижүүлхэ ёһотойнь элитэ.

Олохон һургуулинуудта юрэнхы эрдэм заалга һайжараа. Мянга түмэн багшанар хэшээл үнгэргэхэдөө, үхибүүдтэ элдэб янзын эрдэм мэргэжэл олгохоһоо гадна, мүн шэнэ юумэ мэдэхэ гэдэг, ажалда дуратай, совет патриотизмын мэдэрэлтэй, хүнүүдтэ туһа хүргэхэ гэжэ эрмэлзэдэг байхаар тэдэниие хүмүүжүүлхэ гэжэ шармайн оролдоно.

Общество тухай эрдэм һургаал заадаг багшанарай мэдээсэлнүүд илангаяа ехэ һонирхол үүсхэхэнь дамжаггүй. Бодото хэрэгүүд дээрэһээ харахада, общество тухай эрдэм һургаал заадаг болоһон ушар һурагшадые хүмүүжүүлхэ бүхы хэрэгтэ аша туһатайгаар нүлөөлһэн байна. Иимэ эрдэм һургаал хадаа һургуули дүүргэгшэдэй болбосоролгодонь түрүүшын ээлжээндэ туһалха, тэдэниие коммунис суртал бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ ёһотой.

Нэгэ иимэ юрын жэшээ дурдая. Ленинградай № 303 һургуулиин багша Г. В. Артемьевагай шабинар бүхэли жэлэй туршада общество тухай эрдэм һургаалые ехэ һонирхожо шудалһан, тиихэдэ К. Марксын, Ф. Энгельсэй, В. И. Ленинэй зохёолнуудые уншадаг байһан, предприятинууд болон эмхи зургаануудай хүдэлмэритэй танилсаһан, общество тухай эрдэм һургаал шудалха секци һургуулидаа бии болгоһон байгаа. Общество тухай эрдэм һургаал бидэнэй урда юртэмсын үүдэ сэлижэ үгэһэн шэнги байгаа, ондоо предмедүүдэй ушар удхые ойлгохо, хадуужа абахадамнай туһалаа гэжэ һурагшад бүлтэ нэгэн дуугаар мэдүүлээ.

Августын зүблөөнүүдтэ хабаадагшад үхибүүдэй һуралсал хүмүүжэл хоёрые адли тэгшэ амжалтатайгаар эмхидхэжэ шадаһан эрхим багшанарай дүй дүршэлтэй һайса танилсаха, эгээн түрүү, ашатай туһатай юумэнүүдыень шэлэн абаад, өөһэдынгөө классуудта нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ ёһотой. Иимэ юумэ хэхэ имагта шухала байһан ушарынь юуб гэхэдэ, хэдэ хэдэн һургуулинуудта зарим дисциплинэнүүд хүмүүжүүлгын зорилгонуудһаа таһарангяар заагдадаг байна.

Һурагшадта һайн, бата бэхи эрдэм шадабари олгохын түлөө тэмсэл—багшанарай тон шухала зорилго байһан юм, байһааршье. Тиимэһээ һурагшадай теоретическэ бэлэдхэлэй шанарые илангаяа математикын, химиин, физикын, ород хэлэнэй талаар улам һайжаруулха тухай мүнөөнэй зүблөөнүүд дээрэ һайтар зүбшэн хэлсэхэ шухала.

Зарим багшанарай һурагшад эрдэм ухаанай эхин һургаалнуудые шадамар бэрхээр шудалдаг байхадань, харин бусад һурагшад һонирхолгүйгөөр һурадаг, материалнуудаа ёһын тэдыгээ үзэдэг, учебнигэй бүлэгүүдые юрэл сээжэлдэдэг ушаршье үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Липецкэ областиин Данковско районой һургуулинуудай дээдэ классуудай нэгэшье һурагшын муугаар һурадаггүй байхадань, харин хүршэ Тамбовско областиин Ржаксинска районой хэдэн арбаад һурагшад юундэ тахюутанаб? Арадай гэгээрэлэй зургаанууд, багшанар эдэ асуудалнуудые һайтар шэбшэн бодожо үзэхэ зэргэтэй. Августын зүблөөнүүд багшанарай дүй дүршэлэй бодото ендэр боложо, эрхим багшанарай хэрэглэдэг үрэ ехэтэй онол арганудые үргэнөөр дэлгэрүүлгэдэ туһа хүргэг лэ.

Юһэдэхи классайхид сентябриин 1-һээ шэнэ программаар һуража эхилхэеэ байһаниинь элитэ. Дээдэ классуудта зарим дисциплинэнүүдые заахаа сагүлэ мэдэг хорохо байна. Тиигэбэшье һурагшадай юрэнхы бэлэдхэл доошоо орохо ёһогүй. Харин һургуули дүүргэжэ гарагшадай эрдэм шадабариин бури ехэ, бата бэхи байхын тулада шухала хэмжээ абаха хэрэгтэй.

Багшанарай түрүү онол арганудые хэрэглэхэ, хэшээл бүхэниие шадамараар үнгэргэхэ, өөрсдаажа хүдэлхэ дадал дүршэл хүбүүд, басагадта олгохо гээшэ энэ зорилгоо амжалтатайгаар шиидхэхэ зам болоно.

Юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулинуудтахи һуралсалай болзор хүбилгаха тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлхэ зорилготой арадай гэгээрэлэй хүдэлмэришэдэй зүблөөн олохон республика, областьнуудта боложо үнгэрөө. Тэндэ сугларагшад эн шиидхэбэрие нэгэн һаналтайгаар һайшаагаад, саашанхи хүдэлмэриингөө тодорхой зорилгонууды хараалба. Эдэ хэмжээнүүдтэй багша бүхэниие танилсуулха шухал

Августын зүблөөнүүд—багшанарай ажабайдалдахи шухал ябуулга болоно. Партийна, комсомолой эмхинүүд эдэ зүблөөнүүд һайнаар үнгэргэлгэдэнь арадай гэгээрэлэй зургаанудта туһалх үхибүүдые һургалга, хүмүүжүүлгэ улам һайжаруулхын түлөө тэмсэлдэ багшанарай коллективүүды элсүүлхын тула аятай зохид арга боломжо хэрэглэхэ ёһотой. Партийна болон совет органуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэдээжэ пропагандистнууд, һайн лекторнууд багшанартай уулзажа, үгэ хэлэг лэ. Эрдэмтэд, дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэд—эрдэм, техникын шэнэ туйлалтануудтай танилсуулаг лэ, соёл культурын ажал ябуулагшад — һонирхолтой хөөрэлдөөнүүды хэг лэ. Эдэ бүгэдэ хадаа багшанарай ходо һэльбэгдэжэ, һайжаруулагдажа байха ёһотой үдэр бүриинь хүдэлмэридэ туһалха байн

Совет багшанар арадай гэгээрэлэй арюун һайхан хэрэгтэ, коммунизм байгуулагшадай эрхим хүлааниие хүмүүжүүлэн болбосоруулха хэрэгтээ гайхамшаг шэ амжалтануудые эхилхээ байһан һуралсалай жэлдэ туйлахань ла тай.

«ПРАВДЫН» түрүү бэшэг.

ЭРХЭ СҮЛӨӨГЭЙ, ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТУГ БАРИГШАД

Михаил ВОЛКОВ,
танкова сэрэгүүдэй генерал-лейтенант

...арадуудые сүлөөлхэ агууехэ үүр...э бэелүүлэн, Совет Арми 1944 ...ой августын үдэрнүүдтэ Эсэгэ оро...о хамгаалгын Агуухэ дайнай ...ртэ ехэ тулалдаанай нэгэн болохо ...ско-Кишиневско байлдаа амжал...айгаар үнгэргөө һэн. Дайсанай ...итой ехэ сэрэгые хүреэлээд, үй... сөхиһон ушар, фашизмын дар...таһаа румын арадые сүлөөлһэн, ...агаа гартаа абахадань Румыниин ...лшадта зохисотой эрхэ нүхэсэл ...гүүлһан ушар энэ тулалдаанай ...үрэ дүнгынь мүн болоно. Совет ...д, тэрээнтэй хамта бүхы социалис ...ерь алдарта 20 жэлэй энэ ойе ...өө тэмдэглэжэ байна.

Тэдэ үдэрнүүдтэ болоһон дайн ...лдаануудта хабаадалсаһан хадаа ...дуудые сүлөөлхэ үүргэеэ совет ...эгшэдэй харуулһан, румын арадай ...эндэ ехэ дуратай байһан тухай ...э хэды баримтануудые тобшо тэ...ээр дурдаха байнам. Румын ара... энэ дурлал ябан ябатараа бүгэ... дайсан — фашизмда эсэргүү тэм...дэ хатуужаһан дайшалхы хани ...саан болоо бэлэй. Илалтын һүү...р энэ дайшалхы нүхэсэл эрхэ сү...тэ хоёр арадуудай хэтэ мүнхын ...и барисаан болон хүгжөө һэн ...

1944 оной хабар совет сэрэгшэд ...Р Румыни хоёрой гүрэнэй хилэ ...ан гараа һэн. Ихэдээ совет сэрэг...д ямар үүргэ дүүргэнэб гэһэн ...удал бүхы дэлхэйн үмэнэ гараһан ...аа. Арадые сүлөөлхэ гү, али бу...таран абаха үүргэ дүүргэхэ гү? ...етскэ Союз ямар нэгэн булимтар... һанаашалгатай гэжэ, гитлеровскэ ...маниин талада оролсожо дайнда ...адалсаһанайнь түлөө румынууд... үһөөгөө абахань гэжэ байгаад фа... болон баруунай хэдэ хэдэн оро...дай буржуазна номнолшод хаш...даг байһан. Эдэ бүхы хашхарал...н хадаа румын арадые айлгаха, ...ниие совет солдадуудта дурагүй ...охо, фашизмда эсэргүүгээр хэдэг ...дуудай тэмсэлэй ниитэ фронтые хүсэгүй һула болгохо гэһэн һанаашалгатай байгаа.

Арбан үдэрэй үнгэрөөшьёдүй байхада худал хуурмаг энэ номнолые ажабайдал буруу һүргөө бэлэй. Видэ Румыниин газар дайдын ямар нэгэн хубиие мэдэлдэ абаха гэһэн гү, али Румынида мүнөө байгаа ниитын байгуулалтые хубилгаха гэһэн һэдэлгэтэй бэшэбди гээд 1944 оной апрелиин 2-то Советскэ правительство мэдүүлээ һэн. Фашизмые бута сохихо гэһэн дайн байлдаанай эрилтын ёһоор Румыниин газар дайда руу совет сэрэгшэд орохо баатай болоһон.

Совет сэрэгшэ Румыниин газар дээрэ ороходоо арадуудые сүлөөлэгшэ, социалис түрүү үзэл суртал баримталагша гэһэн үүргэтэйгээр ороһон байха. Румыниин ажалша арадта совет сэрэгшэд үнэн зүрхэнһөө дурладаг байһан. Уданшьегүй Румыниин таряашад, хүдэлмэришэд, алба хаагшад, солдадууд, үнгэржэ ерэхэдээ хаан засагта армиин офицернүүдшье энээндэ этигээ бэлэй.

Совет солдадууд, офицернүүд болон Румыниин хүн зоной хоорондоо улам хүндэтэйгөөр хандадаг боложо байһые гэршэлһэн хэдэн арбаад баримтанууд тэдэ үдэрнүүдтэ бидэндэ мэдээжэ болоо. Энээниие гэршэлһэн олон баримтанууд минии һанаан сэдьхэлдэ хадуугданхай.

Август соо добтолгодо орохынгоо урда тээ хараһан нэгэ үзэгдэлые хэзээдэшье мартахагүйб. Советскэ танкист батальоной кухниһаа горохой амтатайхан хоёр улхан шүлэ өөртөө ба нүхэдтөө абаашажа ябатараа урдаһаань гэшхэлжэ ябаһан хоёр румын үхибүүдые обеоро һэн. Совет танкист үхибүүдые тэндэнь, харгын хажуудахана һуулгаад, шүлөө тэдээндэ үгэһэн юм. Һүүлээрнь өөрөө дахин шүлэндэ ошоһон байгаа.

Августын 20-ной үглөөгүүр эхилһэн совет сэрэгшэдэй добтолго ехэ амжалтатай байба. Гэхэ зуура, Мара гэжэ хадын шэлэ дээрэ советскэ танкнууд болон ябаган сэрэгые дайсад тогтоон зогсоохо һэдэлгэ гаргаа. Зүгөөр совет солдадуудай эрэлхэг зориг, һайнаар дайлалдажа шадаха шадабари дайсаниие бута сохиходо туһа болоо. Гэбэшье манайхинайшье зүгһөө хүнүүд алуулдаг байгаа. Манай дайшалхы олохон нүхэд Румыниин газар дайда дээрэ шуһаяа гоожуулһан байха.

Совет сэрэгшэд эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдаа. Тиихэдэл автоматчик сержант Чесноков бүхы корпус соогоо алдар сууда гараа һэн. Энэ хүбүүн взводой алуулһан командирай орондо үлөөд байтараа уданшьегүй өөрөө шархатаа. Тиигэбэшье шуһа уһан болоһон бэеэ гамнангүйгөөр дайлалдажа байгаад, взводоо хүтэлбэрилөө бэлэй. Манай танкистнуудшье дайсантай шэн зоригтойгоор дайлалдаһан. Тэдэнэр дайсанай хоргодоод байһан бэхилэлтэнүүд руу эгээл түрүүлэн орожо, автоматчигуудта зам гаргадаг байгаа.

Гитлерэйхидэй хатуу шанга эсэргүүсэлтые һамна сохин, манай сэрэгшэд урда зүг тээшэ бушуу түргэнөөр дабшаһан юм. Буудалдаанай болоогүй үедэ Румыниин городууд болон хүдөө тосхонуудай хүн зон хэдэн зуугаадаараа үйлсэдэ гаража, совет солдадуудые омог баяртайгаар амаршалагша һэн. Румыниин хүдөө нэгэ тосхоной таряашан эхэнэр бишыхан басагаяа манай булэг автоматчигуудта асаржа харуулба. Энэ басаганай шархые совет медсестра боожо үгэһэн байба. Ямаршье гэм хээгүй үхибүүнэйм шуһа гоожуулһанайнь түлөө хархис дайсадые бута сохигты гэжэ энэ таряашан эхэнэр гуйһан байгаа. Тэндэхи тосхон, һууринуудай хүн зон хүүргэнүүдые, харгынуудые заһабарилхадань Улаан Армиин сэрэгшэдтэ туһалдаг, бэхилэлтэнүүд соогоо хоргодоод байһан фашистнуудые тойроод гараха зам манда заажа үгэдэг байһан.

Долоон хоногто добтолоод байхадаа бидэнэр дайн байлдаагаар 200 гаран километр урагшаа дабшаа һэмди. Васлуй, Бырлад, Тикучи гэжэ томо городуудые сүлөөлөөд, совет сэрэгшэд Бузэудэ хүрэжэ ерэһэн, зүүн хажуудахи хүршэ сэрэгүүдтэеэ хамта Хуши гэжэ һууринһаа зүүн урдахана дайсанай Ясско-Кишиневско бүлэглэлые бүһэлэн тойроо бэлэй. Манай зургаадахи танкова арми Румыниин эгээн шухала центрнүүд — Бухарест ба Плоешти городуудта түргэн зуура шанга сохилто үгэһэн. Армиие командалагша генерал Кравченко Румыниин ниислэл — Бухарест тээшэ добтолхо гэһэн зорилго бидэнэй урда табиба. Энээниинь ехэ хүндэтэйдэ боложо, Эхэ оронойнмнай агуухэ найдал гэжэ тоолоо бэлэйбди.

Августын 29-дэ манай корпус Урзичени гэжэ город ба түмэр замай станциие дайлан абаа. Эндэ Румыниин сэрэгүүдэй томо соединениин штаб байһан. Румыниин офицернүүд болон генералнууд фашис Германиин талада юундээшье хэрэггүй дай үргэлжэлүүлһэнэй дэмы гэжэ тоолоод, манайхидта бэеэ тушааһан.

Бэеэ тушааһан штабай офицернүүдэй һанаан сэдьхэл ехэ һайн байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Немецүүдэй фашис армида эсэргүүсэн дайлалдахаар бэлэн байһанаа тэдэнэр мэдүүлээ һэн.

Урзичени город абаһанайнгаа һүүлээр багахан аад, ехэ түргэн урасхалтай Яложица горхониие ябуud дундаа тамаран гараа һэмди. Бухарест хүрэтэр тиимэшье холо бэшэ байгаа. Манай тагнуулшад городой заха хүрэһэншье байха. Урагшаа дабшахада болохо, — гээд тэдэнэр мэдээсэһэн юм.

Коммунис партиин хүтэлбэри доро арадай патриодууд августын 23-да зэбсэгтэ восстани хээд, фашис правительствыя унагааба гэжэ бидэ дуулаа һэмди. Румыниин арми буу шуугаа немец сэрэгүүд тээшэ харуулаад, Улаан Армитай хамта дайлалдаа бэлэй. Тиигэжэ Румыниин армиин частьнууд болон патриодуудай отрядууд хархис булимтарагшадһаа ниислэл хотоёо сүлөөлөө. Румыни Германида дай соносхоо һэн.

Бухарестые сүлөөлхэеэ оролгодо манай сэрэгшэд нарин нягтаар бэлдэһэн байгаа. Румыниин ниислэл тээшэ ошодог хойто зүгэй түмэр харгые һэтэлэн гараһан бишыхан горхон өөрынгөө эрье дээрэ иимэ олон хүн зониие үзөөгүй ёһотой. Солдадууд тэндэ бэеэ угааһан, һахал һамбайгаа абаһан, хубсаһа хунараа угааһан байха. Августын 30-най үдэшэ манай сэрэгшэд бултадаа аян замда гарахаар бэлэн байһан.

Августын 31-нэй үглөөгүүр дулаахан, намдуухан байба. Огторгойдо нэгэшье үүлэн харагданагүй. Корпуснай Бухарест тээшэ дабшажа эхилбэ. Бригаданууд хойно хойноһоо һубарилдан ябаба. Колонно дээгүүр аалиханаар һэлбэлзэн, манай «ПО-2» гэжэ самолёдууд ниидэнэ. Эдэ самолёдуудай кабинануудһаа кинооператорнуудай камерын бултайхань харагдана.

Генерал Полозновой командалһан 18-дахи танкова корпустой хамта зүүн зүгһөө ниислэл руу ороһон Тодор Владимиреску гэгшын нэрэмжэтэ һайн дуратайшуулай нэгэдэхи дивизиин солдадуудые угтаһандаал адляар энэ город совет сэрэгшэдые баяртай хүхюунээр угтаа. Үйлсэнүүдтэ һайндэрэйхеэр хубсалһан хүн зон дүүрэн. Нээлгэтэй сонхоор, гэр байшангуудай балконууд болон һарабшанууд дээрэһээ — хаанаһаашье хүнүүд манай сэрэгшэдые амаршалаа бэлэй. Ниислэлэй түб тээшэ ошохо тума хүн зон бүришье олон болоно. Долгилжо байһан далай мэтэ хүн зоной дундуур манай машинануудай ябахань улам хэсүү һэн. «Улаан Арми мандаха болтогой!», «Фашизмда үхэл!» гэһэн хашхаралдаан дуулдана. Фуражканууд болон пилотконуудаараа амаршалан, городой хүн зониие мэндэшэлнэбди, «Эрхэ сүлөөтэ Румыни мандаха болтогой!», «СССР — Румыни — хани барисаан!» гэжэ хашхаралданабди.

Дүрбэн час үлүүтэй саг соо Бухарест соогуур ябажа гараа һэмди. Эндэхи зон манай сэрэгшэ бүхэниие хани халуунаар амаршалаа, сэсэгүүдые бэлэглээ һэн.

Дүрбэн үдэрэй үнгэрөөд байхада, сентябриин 5-да, Бухарестһаа баруулжаа, баруун хойшоо хурдан түргэнөөр дабшажа, һарын түрүүшын хахадай һүүл багта Трансильваниин Альпануудта дайлалдаһан байгаабди. Немец фашистнуудай сэрэгүүдтэ эсэргүүгээр бидэнтэй хамта эндэ Румыниишье дивизинүүд дайлалдаа һэн. Манай бригадануудтай ехэ аятай зохидоор үгээ ойлголсон, тэдэнэр һайнаар лэ дайлалдаа. Фашизмые дараһан эсэсэй илалтые Чехословакиин газар дээрэ бидэнэр хамтааран һайндэрлөө бэлэйбди.

(АПН).

Һүүлшын дүрбэн жэлэй турша соо Румыниин Арадай республикада 161.800 гэр бүлын ажаһууха байранууд баригдаа. Мүн энэ үе соо хүдөө нютагуудта 383 мянган гэр баригдаба. Зураг дээрэ: Бухарестын Михай Бравугай нэрэмжэтэ үйлсын байрын шэнэ гэрнүүд.
Аджерпресс — АПН-эй фото.

РЕПОРТАЖ

ШЭЖЭМ ОНЬҺОНОЙ ШЭНХИНЭЭН ДОРО

...ори тосхон. Удэ/голой баруун бэе...һал бишыхан һуурин тогтошон— үндэр набтар, шэнэ хуушаншье ...лгануудаараа аржын харагдана. ...эр эндэхи гэр байрануудай дунда ...эн дабхар тээрмэ — мелькомби...й, тоһоной заводой томо барилга ...һоо илгарна. Орооһо таряа һаг...а, арилгаха, тээрмэдэхэ... баһа ...гардаһан һү илгаха, буйлуулха, ...үлхэ — иимэ ондо ондоо хэбэр...ье һаа, яаһан адлирхуу үүргэ... хоёр предприятинууд бэ! Тиигээд ... тоһоной заводой газаа үүдэ та... ороёл даа. Шара тоһоной үн... ехэ цистернэ ашаһан, автома...а мэнэ һаяхан ерээд лэ байба. ...бтар хүрин шарайтай жолоошон ...удань зогсожо, ехэл урматайэнеэбхилнэ.

— Владимир Морисович Ович ...эб, — гээд тэрэмнай маанадтай ...уратайгаар танилсана.

— Хаанаһаа ерэбэ гээшэбта?

— Анаагай совхозһоо, — гэбэ. Тии... цистернэ дээрээ гаража, һүнэйндээжые лаборантда хэжэ үгэнэ. ...а орооһошье тушаахаяа ерэһэн ...ошон баһал игэжэ асарһанайн... түрүүшын дээжые шалгуулдаг бэ...ал? Харин мүнөө энэмнай олон ...н хүүгшэн, эрэгшэнүүдэй хүхэ ...оржо суглуулһан сагаан эдеэ ...э асарба хаям. Энэнь баһал на...ан зөөлэн соргоор урдажа, заво... бишыхан далай руу булгилан ...о...

— Һүнтнай баһал һайн. Энэ ...гай совхозой Байсын Үбэрэй ...ынхид һү сагаагаа ходол сэбэ... абадаг юм. Аймаг соогоо эгээл ...м, — гээд лаборант нүхэр ... А. Ромаева магтажа ханана.

— Баһа Владимир Морисовичай ...олго дээрэһээ бололсоо юм рааб

— Тоһолигынь хэды гээшэб? — асуунабди.

— Дүрбэ үлүүтэйхэн боложо байна. Ходол имэрхүү байгша юм... Ондоо тээһээ тушаагдаһан һүн зөөхэй шанараар һураггүй доошоо байдаг. Дээдэ-Худанай сепараторна пунктынхид илангаяа биранагүйл даа. Асарһан зөөхэйнь ходол гашуун болошоһон байдаг, — гэжэ мастер Ф. Поляков магтажа, шүүмжэлжэ байгаад, хүхюутэйгээр хөөрэнэ... Мүн эндэ тугалнуудтаа машинын һү абаашахаяа ерэһэн 71 наһатай Дуня Нимбуева гэдэг байлсана.

— Зүүн Хуурайн фермэһээ ерээлби даа. Энэ үбһэнэй сүлөөгүй үедэ тогоошоноор хүдэлөөб. Пенси абадагшье һаа, игэжэ туһалалсаагүйдөө һанаамни амарнагүй. Тугалнуудаа мүнөө игээд лэ харалсахамни бэзэ, — гээд тэрэ хүгшэн баһал хүхюу зугаатайгаар хөөрэнэ.

— Үгы, эдэшни өөһэдөө хэлэнэгүй гү даа. Энэ зал соонь орожо харыт. Нэгэ тээһээнь һүн ороһон аад, нүгөө талаһаа тоһон болоод гаража байха юумэл. Юрэдөө хараха бүхэндөө гайхажа баясадаг хүнби... Урдань энээнһээ болохошье хүдэлмэри хуу бар хүсөөр хэгдэдэг байһан юмэл даа, — гээд омогорхон хөөрэжэ, намдаа ёһотойл хэлэмэршэн болоно... Теэд зал соонь ороходо, шулуун шала дээрэ үнэхөөрөө сайр сагаан үнгэтэй түхеэрэлгэнүүд урал һабан, уухилан дүнгинэн хүдэлжэ байба. Үнөөхи тугаарай автомашинаһаа ороһон һүн резинэ соргоор орожо зөөхэй болгогдоод, илгадэһэниинь илгаран, гадэргээ урдажа бусана. Тэндэ хөөрхэн залуу Валентина Полякова зогсожо, сүлөөгүйгөөр хүдэлнэ. Харин тэрэ зөөхэй улам саашаа нариихан сорго дамжан урдажа ошоходоо баһал машинын хүсөөр булэгдэжэ, үдхэн шара тоһон болоод аргаахан бушхан гаража байха юм. Тэндэ Рима Кашхудтинова ажаллана.

— Энэ һүн гээшэ үнеэнэй хүхэнһөө шоботорогдомсоороо ото машинын «гарта» орожо, айхабтар түргэнөөр буйлуулагдана. Юрэдөөл һаатаха, һандаха юумэн үгыл даа, — гээд үнөөхи хүгшэмнай хөөрэжэл байха юм. Тиигэжэ хэлэһыень дуулахада, печсидэ гараашье һаа, фермэ дээрэ тугалшанаар, үбһэн дээрэ тогоошоноор хүдэлжэ гараһаниинь оройдоошье гайхалгүй болоно.

Тиигээд һүүлээрнь заводой лаборатори соо дахяад ороходомнай:

— Анаагай, Удын совхозуудай долоон гүүртын һүн сэхэ манай заводто асарагдана. Баһа Дээдэ-Худанһаа зөөхэй ябуулдаг. Һү тушаан абаха, болбосоруулха түсэб яһала дүүргэгдэжэл байдаг. Мүнөөшье үедэ зунай түлэг үеынхиһөө балай ехэ дутуу һүн ороногүй. Зүгөөр лэ шанарынь һэбэрэяшэг байхаяа һанана. Иимэ муу һүнэй асарагдахада, машинамнайшье буйлуулхаяа «арсадаг» юм. Ехэл «сэсэн» машина даа. Юрэдөө һүнэй шанарай түлөө ехэл тэмсэжэ байнабди, — гээд мастер нүхэр Поляков хөөрөө һэн.

Р. ЦЫБИКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ороһон һүые сэхэ тоһон болгоод гаргадаг шэнэ түхеэрэлгын дэргэдэ нүхэр Полякова хүдэлжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тоһоной заводой лаборант, Нимажап Ромаева Анаагай совхозһоо жолоошон Овичой асарһан һүнэй тоһолигые тодорхойлжо байна.
Авторай фото.

ХҮДӨӨГЭЙ БАРИЛГАНУУД

Зэдын аймагай түб һуурин — Петропавловка тосхон жэл ошохо бүри үргэдэжэ байнхай. Шэнэ барилганууд тусхай түсэбэй ёһоор хэгдэнэ. Жэлэй эхинһээ хойшо 7 типовой гэрнүүд баригдажа, ашаглалгада тушаагдаа. Тосхоной үйлсэнүүдтэ олон мянган модод һуулгагдаһан, шэнээр хоёр сэсэрлиг таригдаһан байна. Петропавловка тосхонойхид водопроводтой болоо.

Аймагай түбэй барилгашад жэлэй дүүрэтэр үшөө байрын нэгэ гэр, үрэһэ шалгадаг лабораториин байшан барижа дүүргэхэ, тосхоной культурын байшан заһабарилха зорилготой.

* * *

Багдаринай экспедициин барилгашад геологуудай ажаһуудалай эрилтые һайнаар хангахын түлөө саг үргэлжэ оролдожо байдаг. «Молодёжный» гэжэ тосхондо эд бараанай магазин, хүдэлмэришэдэй столово баригдажа дүүргэгдэ, мүн Маловска приискдэ магазинай барилга һаяар дүүргэгдэхэнь.

Бага Амалат гэжэ нютагта 100 тонно хартаабха болон капуста хадагалжа боломоор овощехранилищи баригданхай.

ТҮРҮҮШЫН ХОНХЫН УГТАМЖА

Һуралсалай шэнэ жэлэй урда тээ

Манай Хушуун-Үзүүртэ 8 жэлэй һургуулиин тогтоһоор гурбан жэл болобо. Һуралсалай үнгэрэгшэ жэлые яһала бараг дүүргээ һэмди. Һургуулиимнай һуралсалай дүн 97,1 процент болоо, һурагшадай хоёрдохи жэлээ нэгэ класстаа һууха ябадалые эсэслэн усадхаха хүсэлэнтэйгөөр манай һургуулиин багшанар хүдэлдэг гээшэ. Энэ талаар мүнөө жэлдэ үрэ дүмнай һайн. Нэгэшье үхибүүн хоёрдохи жэлээ нэгэ класстаа һуугаагүй.

Теэд энэ ушар манай һанаа амаруулха ёһогүй. Ажал хэрэгэ — һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэреэ улам һайжаруулхын тулада үшөө ехэ юумэ хэхэ ёһотойбди. Энэ хадаа бидэнэр, багшанарай, нангин уялга болоно. Һаядаа парти, правительствын зүгһөө арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ анхарал оролдолго гаргаһыень һанажа байнабди. Салин хүлһэмнай ехэ болохонь. Мүн үйлэдбэриин политехническэ һургуулинуудай һуралсалай болзор хорооһон тухай һаяхан тогтоол гаранхай. Эдэ бүгэдэ бидэнэрэй, багшанарай, үүргэ харюусалга улам дээшэлүүлнэ. Эгээл энэ талаһаань хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам һайжаруулхын тула материальна һайн бааза хэрэгтэй. Һуралсалай шэнэ жэлые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаха зорилготойбди. Энэ талаар манай һургуулида зарим тэды хүдэлмэри хэгдэнхэй. Нёдондо Хушуун-Үзүүр нютагта 320 һурагшадай һууритай һургуулиин байшан баригдажа, тэрэнээ мүнөө жэлдэ штукатурдаад, шэрдээбди.

Һуралсалай болзор хорооһон ушар хадаа политехническэ һуралсалые улам һайжаруулха тусгаар эрилтэ табина. Энэ талаар манай байдал улам һайжаржа байна. Турэл «Знамя Ленина» колхознай нэгэ мастерской барижа үгөө. Гадна 2 квартиратай багшанарай гэр, зуун үхибүүдэй байха хамтын байра (интернат) баригдажа байна. Шулуугаар котельнэ баригдажа дүүргүүтэ болоо.

Манай һургуули багшанараар хүсэд болонтонхой. Математика зааха, ород, англи хэлэнэй багшанар, эхин класста зааха багша ерэнхэй.

Жэл соогоо хүрэхэ хэмжээтэй түлеэн, шулуу нүүрһэн бэлэдхэгдээд, һургуулиин багшанарай байрын газаа зөөгдэнхэй.

Манай Хушуун-Үзүүр нютагай ажалшад мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмэ политехническэ һуралсалтай 10 жэлэй һургуулитай болохо хүсэлэнтэй. Энээндэ хүрэмэ материальна бааза манда бии гэхэдэ хамаагүй. Бага зэргын дутагдалай байгаашье һаань, колхознай, олонитэ эдэбхитэд ехэ туһаламжа үзүүлжэ хүсэлдүүлхэ шададалтай, тиигэхэшье байха.

Манай һургуулиин багшанар Совет оронои арадай гэгээрэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэл адляар, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ гэһэн Хуулиие ехэ баяртайгаар угтаһан байна. Энээндэ харюу болгон, бүхы эрдэм бэлигээ, шадабари мэргэжэлээ, энхэргэн һайхан сэдьхэлээ ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ дууһан зорюулхаар шиидэнхэй хүдэлжэ байнабди. Һуралсалай энэ жэлэй түрүүшын хонхые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахамнай.

Б. ЦЫРЕНОВ.
Мухар-Шэбэрэй Хушуун-Үзүүрэй 8 жэлэй һургуулиин һуралсалай таһагые даагша.

Хүн зониие ажаһуудалай талаарнь хангалга хайшан гээд эмхидхэгдэнэб гэжэ Россин Федерациин коммунальна ажахын министр С. Бутусов АПН-эй корреспондентын гуйлтаар хөөрэбэ.

СОВЕТ ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

Сергей БУТУСОВ,
РСФСР-эй коммунальна ажахын министр

Советскэ Союз дотор хүн зониие хангалга имагтал шухала золиго — совет хүнүүдэй эрилтые ...хим һайнаар хангаха хэрэг гэжэ ...ологдодог. «Бүхы юумэеэ хүнэй ...а туһада, хүнэй эрилтые хан...хын тулада зорюулха!» — гээд ...ПСС-эй Программа дотор бэшээ...й.

Советскэ Союз доторхи хүн зониие хангаха хүдэлмэридэ 18 миллион үлүүтэй хүнүүд хабаадана, эдэнэй 2 миллиониинь — гэр байрын коммунальна ажахыда хабаадана.

ХҮНЭЙ ЭРИЛТЭ ХАНГАХЫН ТУЛАДА

СССР-эй арадай ажахын бүхы ...лбаринууд шэнгеэр, ороной хүн ...ной хэрэглэмжые гэр байрын — коммунальна ажахын талаар хан...лха хэрэг түсэбэй ёһоор бэелүү...гдэнэ. Ажалшадай хубиин мэ...лэй хэдэхэн гэрнүүдһээ бэ...шэниинь — гэр байрын бүхы ...онд, коммунальна ажахын ...үхы предприятинууд (водопро...од, канализаци, городой зониие зөөдэг транспорт, бани, ...рачечна гэхэ мэтэ), мүн инженерн барилганууд бултадаа гүрэнэй мэдэлдэ байдаг. Коммунальна ажахын барилга гүрэнэй мүнгэ зөөреэр бүтээгдэн хүгжэдэг. Гэхэ зуура хангалгын түлөөһэнэй зарим лэ хубиие хүнүүд өөһэдөө түлэдэг юм.

СССР доторхи гэр байрын түлөөһэн тон бага хэмжээтэй. Гэр байрын фондые ашаглаха, заһабарилха хэрэгтэ зорюулагдадаг гаргашануудай дүрбэнэй нэгэ хубииеньшье зонһоо ородог түлөөһэн бүглэхэгүй юм. 1964 ондо гансал Россин Федерациин нютагай Соведууд гэр байрын барилга, заһабарилгада 230,7 миллион түхэриг мүнгэ гүрэнһөө абаа һэн.

Үйлсэ, талмайнуудые гоё сэбэр байлгаха хэрэгтэ городуудай зон өөрынгөө мүнгэ огто гаргадаггүй. Иимэ гаргашануудые гүрэмнай баран өөртөө даажа абадаг. Байгша ондо РСФСР-эй нютагай Соведуудэй бюджедһээ 23 миллион түхэриг үлүүтэй мүнгэн гаргашалагдаха юм. Гүрэнэй энэ ехэ мүнгэ зөөринь харгы, хүүргэнүүдые бариха, заһаха, хараха хэрэгтэ, үйлсэ гэрэлтүүлгэ, сэбэрлэлгэдэ, ургамалнуудые таригаха зорюулагдаха байна.

Коммунальна зарим хангалгын түлөө мүнөөдөө тусхай тарифай ёһоор түлэгдэнэ. Энэ тарифые ехэ болгохо тон хорюултай. Коммунальна хангалга байн байн түлөөһэгүй болгогдохо гэжэ КПСС-эй Программа хараална. Коммунальна предприятинуудые ашаглалгын гаргашын олзо доходһоо ехэ болоод орхёо һаань, энэ илгаае гүрэнэй бюджедһээ хүсөөхэ эрхэ гүрэнэй бюджедһээ хүсөөхэ эрхэ олгогдоно.

ХҮН ЗОНИИЕ ХАНГАЛГЫН ШАНАР ҺАЙЖАРНА

Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын шанар, хэмжээн саг үргэлжэ дээшэлнэ. Энээниие манай РСФСР-эй жэшээ дээрэһээ харуулхамни. Һүүлэй арбан жэл соо Россин Федерациин городуудай гэр байрын фонд 343,3 миллион дүрбэлжэн метр байһанаа 641,2 миллион хүрэтэрөө, ондоогоор хэлэбэл, 2 дахин шахуу ехэ болоо. Арбан жэл соо город, тосхонуудай хамтын гэр байрын фонд водопроводтойгоо — 2,6 дахин, канализацитайнь — 2,7 дахин, халуун уһатайнь — 3,6 дахин, газтайнь — 3,5 дахин ехэ болоо. Городой зониие зөөдэг транспорт энэ үе соо пассажирнуудые зөөлгэеэ 2,5 дахин нэмээгээ. Хүн зониие уһаар хангалга долоон жэлэй 5 жэл соо 42 процентээр дээшэлээ.

РСФСР-эй нютагай Соведуудэй мэдэлэй предприятинуудай зүгһөө хүн зониие коммунальна талаарнь хангалгада 1963 оной турша соо 2 миллиард шахуу түхэриг гаргашалагдаһан гү, али 1962 онойхиһоо 14,6 процент ехэ болоһон байна.

Эрдэм, техникын эгээн шэнэ түйлалтануудые нэбтэрүүлгэдэ ехэ анхарал табигдана. Манай министерствын мэдэлдэ Коммунально-ажахын академи гэжэ байдаг. Энэмнай научно-шэнжэлгын 3 институттай, проектно-конструкторска бюротой, туршалгын предприятинуудтай, мүн туршалгын завод даажа байдаг газова ажахын эрдэм-шэнжэлгын тусгаар институттай юм. Эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэридэ гүрэмнай жэл бүри 2 миллион шахуу түхэриг мүнгэ гаргашална. Эдэ бүгэдэнь хүн зониие улам һайнаар хангалгада туһална. Һүүлэй жэлнүүдтэ городуудай электротранспорт 2 дахин шахуу ехэ болоо. Энэмнай шэнэ маягаар бүтээгдэһэн троллейбус, вагонуудтай болонхой.

КАДРНУУДЫЕ ХЭН БЭЛДЭНЭБ?

Коммунальна ажахын мэргэжэлтэдые гол түлэб иимэ 4 институт: городой ажахын инженернүүдые бэлдэдэг Волгоградска институт, Москвагай инженерно-барилгын, Ураалай политехническэ, Челябинска политехническэ институдууд бэлдэнэ. Дунда зэргын мэргэжэлэй хүнүүдые гол түлэбтөө 10 стационарна техникум, 1 заочно, 1 үдэшын техникумүүд бэлдэдэг. Эдэ бултадаа манай министерствын мэдэлдэ байдаг. Тэндэ 11.500 хүн 12 мэргэжэлдэ һурадаг юм. Мүн союзна түсэблэлгын зургаанууд ондоо институт, техникумүүдтэ һуража гараһан дипломтой залуу мэргэжэлтэдые манда жэл бүри эльгээдэг. 1964 ондо 390 инженер, 560 технигые нэмэжэ абаһан байнабди. 1965 ондо Россин Федерациин коммунальна ажахы тусгаар дунда, дээдэ һургуулинуудые дүүргэһэн үшөө 1400 хүниие, тэрэ тоодо 400 инженер, 1000 технигые абаха.

Мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые бэлдэхэ, хүтэлбэрилхы инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай мэргэжэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал габигдана. Энэ хэрэгые манай министерствын техническэ һуралсалай институт эрхилдэг. Тус институт областьнуудай, хизаарнуудай түб хотонуудта 37 таһагтай юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ 78 мянган хүн, мүнөө жэлэй түрүүшын хахадта — 53 мянган хүн дүүргэжэ гараһан байна.

ЕХЭХЭН НЭМЭРИ

Хүн зониие хангадаг хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэ нэмээхэ тухай Хуули парти, правительствын зүгһөө ехэ анхарал оролдолгын гаргагдадагые дахин гэршэлэн харуулба. СССР-эй Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси дээрэ иимэ хуулиин абтаһаниинь мэдээжэ. Энэ Хуулиин ёһоор, Россин Федерациин гэр байрын — коммунальна ажахын 500 мянга гаран хүдэлмэрилэгшэд нилээд ехэ нэмэлтэ салин абаха болобо. Эдэнэй салин дунда зэргээр 15 процент нэмэхэ, зарим мэргэжэл, тушаалтанай салингынь 10-һаа 80 процент хүрэтэр нэмэхэ юм. Бэедэ муу, хүшэр ажалтай хүнүүдэй салингынь үшөө 10 процентээр гү, али энээнһээ ехээршье нэмээгдэхэ байна.

Гэр байрын — коммунальна ажахын хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаар урмашуулхын тула эрхим һайнаар ажаллаһанай түлөө салингайнь 40 процент хүрэтэр хэмжээтэй шагнал үгтэхэ.

Хүн зониие хангадаг хүдэлмэрилэгшэдэй салингые нэмээхэ зуураа, гүрэмнай эд бараанай үнэ сэнгые, мүн хангалгын тарифые дээшэлүүлнэгүй — хуушааршь үлөөнэ гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

СААШАНХИ АРГА БОЛОМЖО

Саашанхи арга боломжо тухай эндэ хэлэхэ гээ һаа иимэ. Ажаһуудалай талаар совет зониие хангалгада 1964—65 онууд дотор 3 миллиард 610 миллион түхэриг мүнгэ гаргашалха гэжэ СССР-эй арадай ажахын түсэбэй ёһоор хараалагдана. Энэмнай 1962—63 онуудайхиһаа 33,2 процентээр ехэ болоно. 1970 оной үеэр коммунальна хангалгын нормые нилээд ехэ болгохо гэжэ хараалагдана. Жэшээлбэл, уһа хэрэглэлгые 1,8 дахин, трамбай, троллейбусээр пассажирнуудые зөөлгэ — 1,7 үлүүтэй дахин, газ хэрэглэлгэ — 3,4 дахин гэхэ мэтээр ехэ болгохо гээд хараалагдана. Техническэ талаараа бүри һайнаар хангагдаһан коммунально-ажаһуудалай олон шэнэ предприятинууд бодхоогдохо ...

(АПН).

БУРЯАД ҮНЭН
3 дахи нюур
1964 оной августын 23.

РОМАНҺАА АБТАҺАН ХЭҺЭГ

Д. БАТОЖАБАЙ

«ТӨӨРИГДЭҺЭН ХУБИ ЗАЯАН»

Лонхын айлшад литр архи барижархинхай, үйлэ болоо һаа ушөө гаргагшаб гэһэндэл, үхэг ханзынь хаалгануудые хомхой нюдөөр хаража һуубад.

Теэд Лонхо бэшэ архи гаргангүй, өөрынгөө даабари заабари эхилээ һэн.

— Зай, таанад минии тон дүтэ хараха нүхэд, өөһэдөө ойлгоно ёһотойт! Мүнөө саг хатуу. Эдэ халааһатан һүүлээ дээрээ хэнхэй. Лама бурханаа, бидэ аха нүхэдөө абаржа, хаража ябаха зомнай таанад гээшэт! Мүнөө ламбагайн ороолонние дарахаяа ошоходонь, эбэртээ эритэй юумэ хэжэ, гартаа шидам тулуууртай ябагты! Юуншье боложо магад, — гээд Лонхо аргаахан шэбэнэхэһээ нааша дуугараба.

— Зүб, ойлгожо байнамди!—гээд айлшадынь хашхаралдаба ха.

— Ааляар!—гэжэ Лонхо хэлээд, альгаяа тэдээн тээшэ харуулна. — Тон аргаараар, бурхан хараг, минии нэрэ дурдангүй ябахаяа ойлгооройгты!

— Тиихэ, тиихэ!—гээд тэдэнэрынь шэбэнэлдэбэ.

— Зай, һубарилдаад гаража ошогты! Ороолонние дараад бусаһан хойноо садатараа мяха эдижэ, архи ууха-бди!—гээд хэлэхэ зуураа Лонхо баһа нюдаеэ анилдуулаа һэн.

Аһан һүүлдэ үлэһэн нэгэмнай Лонхотой хамта ушөө архи уугуужа гэжэ бэе бэеэ һэжэг һанаһан дүрбэн хатуушуулынь, нюур нюураа харалсаад, һуурнһаа хүдэлбэгүй. Харин Загда үбгэн түргөөр гаража ябашаба.

— Зай, ябагты!—гээд Лонхо дахин дабтаба.

Дурата дурагүй годироддоһоор, нүгөө дүрбэниинь гаража арилбад.

— Тэнэг, тэнэг лэ шудхэрнүүд байна даа. Теэд яахабши даа, эдэ мунсануудые урдаа барижа ябаагүй һаа, хосорһон саг боложо байнал!— гэжэ үйтайгаар аман соогоо Лонхо хэлээд, мүн лэ газаашаа гараа һэн.

Жоодшо лама уншалгаяа дүүргэнхэй, абарал буулгажа байба. Тэндэ суглараһан хамаг зон гараа наманшалан урдань һүгэдэнэд.

Хара сасагаар нудөө хаажархиһан ламамнай, нюдэнэйнгөө халхабша абажа, хуухалжархиһан хониной тархи шэнги үта үргэтэй шара нюураа зон тээшэ тулган, маарэжа байһандал утаар татан үгэ хэлэбэ:

— Агын дасан дээрэ үзэлдэ ороһон ороолонмнай, танай нютаг дээрэ, холо бэшэ ойрохоно хорон боомоор хоолложо, үхэһэн малай һэеын үнэрөөр агаар бузарлажа һууна. Мүнөө энэ хөөралдахыемнай шагнахагүйнь тула тарни уншажа, далан дабаанай саанахиие дуулададаг тэрэнэй шэхэ дүлии болгобоб. Энээхэн посхоодой захада һуугааша эхэнэрнай эмэ амитанай дүрэ олоһон ороолон өөрөө байна гэжэ шоо дээрэ харагдаба. Энэ ороолонние дарахын тула: газар дээрэ тэрэниие алаха гү, али шатаажа амиинь табюулха ябадал огтолон болохогүй юм. Тэрэ ороолоной һүнэһэн намда баригдангүй өөдөө дэгдэбэл, ушөө томо ороолон боложо бусаад, хамаг буряад зониие амидыгаар эдижэ захалхадаа болохо байна. Тиимын тула, бурхан гурба эрдэниин заабаряар, Яман дага бурханай хүсэндэ найдажа, гүнзэгы нүхэ малтаад, тэрэ ороолониие амидыгаар газар доро булаха ёһотой байнабди,—гээд жоодшо лама зарлигдаба.

Хамаг зон: «бурхан арьяа баала!» —гэжэ байгаад аман соогоо шэбэнэлдэн, суута жоодшо Банзаров лама хоёрой урда дохилдобод.

— Нютагай аха заха болохо Лонхо баян хаанаб?—гээд жоодшо өөдэ уруугаа хараашалба.

— Би, би эндэ байнам!—Лонхо баян гараа наманшаланхай гүйжэ ошоод, жоодшын урда һунажа мүргэнэ.

Жоодшо лама хонин толгойгоо доошонь тонгойлгожо, газарта хэбтэһэн Лонхые унхидажа байһандал амаяа шэхэндэнь дүтэлүүлээд:

— Зай, буусыетнай нара зүб тойроод ошохо болоолди даа!—гэжэ хэлэхэ зуураа, толгой дээрэнь соголигтой номоор адислаба.

Лонхо өөдөө бодожо, хамаг зониие мори мориндоо мордохыень, тэргэ тэргэдээ һуухыень уряалаа һэн.

Уданшьегүй, хоёр мори оруулһан тэргэ дээрэ жоодшо лама түрүүлэн ябана. Баһал тэрэнэй хойноһоо хоёр мори хүллэһэн тэргэтэй Банзаров лама Лонхотой хамта хатаралданад. Тэдэнэй хойноһоо эмээл ба тэргэ моритойнууд, ушөө хойто тээнь, ябага нюсэгэн хүнүүд һубарилдаба. Мүнөө һая халуун элшэеэ газар дээгүүр адхан байгаа нарые хара үүлэн хаажа, хии һалхин шангадана. Олон зоной моридой һүүл дэлһэн хойшоо нарбалдан, газар дэлхэй наранай һүүдэрһээ бүрүүлтэн, ямар нэгэн досоо жэхымээр аягүйдэл үзэгдэжэ эхилээ бэлэй. Түрүүлээд ябаһан тэргэ дээрэ һууһан жоодшо, хүнэй сэмгээр хэһэн ганданаа үлеэнэ. Тэрэ ганданайнь һүлэмхи үта абяан шанга һалхинда таһа сохигдон, бүришье хүнэй досоо зэбүүсэмэ жэхүүн болгобо. Хүн бүхэн дуутай... һүзэглэхэ нэгэн һүзэглэнэ, үгышье һаа, зарим хүнүүд элдэб юумэ толгой соогоо шэбшэнэд.

Холын һураг үгөөр Аламжа тухай, мүнөө энэ ухаа муутай болоһон Аламжын һамган тухай дуулаһан зонууд энэ хэрэг нюдөөрөө харахаһаа айжа, мүргэлэйнгөө болоһон газарта, Лонхын газаа гээгдээд һэн. Анха сагһаа Аламжатанда дурагүй, ямаан һахалтай Тагар үбгэн мэтын хүнүүд бүри хүхюутэйгээр улад зониие түрүүлэн ябанад.

— Ай бурхан, тиихэдээ Жалмамнай ороолон угай байба гээшэ гү?

— Тиимэл хадаа үри бэень үгы боложо дэгдэшэдэг байгаа юм бэзэ.

— Аламжанышье хайшаа хүн гэлсэгшэб! Самбуу ламбагайе бахалуурдажа алаа юм гээд худалаар хэлсэгшэ гү, али үнэн юм гү?

— Нээрээл бодоод эрэхэлэ, ороолон лэ угай байжа болоол хаш даа!... —гэжэ байгаад, бууса дээрэ гээгдэһэн барга һүзэгтэн хоорондоо хөөрэлдэнэд.

Хара Шарайтын хүбүүн нэгэ хэлэн ухибүүдээр үльгэршэ үбгэнэй тээшэ харайлдабад. Мүнөө хараһан үзэһэнөө үльгэршэ сэсэн үбгэндэ сум хөөрэжэ үгэхэеэ тэдэнэр яаранад. Хара үүлэндэ хаалгаһан наран гэнтэ яларан бултайжа, ухибүүдэй улааханууд хасар шаража захалба. Огторгойдо, дээрэ арбаганан байһан булжамуур хүхюутэй дуугаа татална. Үхибүүд эсэхэеэ мэдэхэ бэшэ хадаа үльгэршэ үбгэнэй тээшэ гүйлдэжэл ябаа бэлэй.

Дахин наранай туяае хара үүлэн хаана. Олон һүрэг зонһоо түрүүлээд ябаһан жоодшо лама ганданаа улюулба. Шанга һалхин газараар һэршэгэнэн хүдэлдэжэ, эмээл моритой һамгадай хормой хото үргэн гасаална хэбэртэй. Барагар һүүдэр соо ябаһан зоной шэг шарай, хайлажа байһан мульһэндэ шоройн халдаад байһандал торниилдон, хүйтэн амитайгаар харагданад.

— Халаг даа, тэрэ Булад хүбүүнтэйнь хамта амидыгаар булажа шадаа һаа, одоол ороолоноо дараха байгаабди!—гээд тэргэ дээрэ зэргэлжэ һууһан Банзаров ламадаа Лонхо шэбэнэбэ.

— Тэрэ хүбүүниинь хаанашье ошохогүй. Лама бурхан хоёр хүсэтэй юм!—тээд Банзаров лама томоотойгоор нүхэртөө харюусаха зуурад, Агын дүүмын суглаанай тарахада харанхы гэр соо хоюулан хөөрэлдэһэнөө, Лонхын алта мүнгэ үргэл болгон үгэхэһөө гадна, алууһа мал үгэхэб гэһэниие һанаадхиба.

«Ороолон» дараха гэһэн зон бооморжо үхэһэн малай һэе дээрэ туласа ерэбэд. Үхэһэн малай араг яһан дээгүүр һууһан элеэ шубууд нарбагашалдан саашаа ниидэшэбэ. Зуд улайн мяхаар хоолложо байһан нохойнууд зонһоо айһан янзатайгаар һүүлнүүдээ хабшан холо ошожо, борьбо дээрээ согсойлдон һуугаад, тэдэниие гайхана хэбэртэй. Сагаан яһан болоһон үхэрэй тархиин нюдэнэй нүхөөр гүлдиран ябаа хара хүйр хорхойнууд, араг яһанда исалһан оло мянган шоргоолжонууд юунэй боложо байһаниие мэдэхэ бэшэ хадаа өөһэдынгөө ажал үргэлжэлүүлһээр байба. Дахин мүнөө хүдэлһэн һалхинһаа ужанхэй үмхэйн үнэр анхилжа, хүн бүхэнэй хамар ама сорьёно. Зарим ой муутай зонууд хүбсаһа хүнар дээгүүрээ, моринойнгоо хүзүү ташаа дээгүүр бөөлжэжэрхинэд. Өөрөө жоодшо хэды дахин охиһонойнгоо һүүлээр, һалхинай дээдэ захада түргөөр гарахыень боожошондоо захираа һэн.

Яндан элһэн добуунай оройдо үнөөхил хуушан гуримаараа Жалма утаагаа ууюулжа һууба. «Аһа-а, байнаабшии... Эндэхэнэшниил амидыгаар булахадамни, һанаа орохош! Түрэһэн хүбүүешни «ороолоной» хүбүүн гэжэ үгэ тараахадамни, Ага нютаг соо богоһоёо алхуулха айл үсөөн лэ болохо байха даа»,—гээд Лонхо ноён шүдөө хабирна. «А-а, эндэхэнэ һууһан зандаа ха юм. Харин байрадаа байһаниинь болоо»,—гээд мүн лэ Банзаров лама толгойдоо шэбшэнэ. «Зай, зай... Энээхэн бузарыень яажа түргэханеер булуулха болообиб! Ай халаг, тугаар хада, бүри түрүүн газар малтаха зониие эльгээхэ байһан аад, алдаа ха юмбиб! Зай, хамаагүй, түргөөр нүхэ малтуулна бэзэб»,—гээд жоодшо өөрынгөө ажал тухай шэбшэжэ ябаа һэн. Харин балар барга һүзэгтэн, үгытэй богоолнууд добуун дээрэ гансаараа һууһан Жалмые харахадаа, нюдөөрөө үһэ гүйлгэнэд. Теэд яахаб даа, бурхан тэнгэриһээ юмэ үзэл хэлээд байхадань! Ганса Жалма бэшэ, тахал гү, али хиирэһэн үбшэндэ дайрагдаһан зониие барижа шатаахыень хараһан үзэһэн хүнүүд лама бурханай хэлэһэн тээшэ һохор нюдөөр һүзэглэн, сэежэ соогоо оболзон байгаа зурхэнүүдээ бурханай ном уншажа номгодхонод ха юм!

Эгээл энэ үедэ Жалмын «амтатай» шүлэн болонхой. Тэрэ шүлэеэ Жалма гаргажа, үнөөхи модон халбагаар удхан эдихэ зуураа, олон һүрэгөөр тэрээн тээшэ ерэжэ ябаһан зон тээшэ хараад, мүн лэ хүбидаа гайхана. Бүрүүл, эрьюутэй толгой соогоо: «Байза, юун агша бэлэй!.. Намайе эндэ байна гэжэ дуулаад, айшалхаяа ерэбэд гээшэ гү?..» гэжэ Жалма шэбшэхэдэл гэбэ. Хажуугаарнь үнгэржэ ябаһан зон тээшэ дахин толгойгоо залажа, удаан саг соо хараһанайнгаа һүүлээр, ташаганаса энеэгээд халбагаараа зон тээшэ хэды зангажа баяр хүргэһэнэйнгөө удаа «амтатай» шүлэеэ эдижэ захална. Долгор басаганай хүбсаһыень угаажа үгэһэнһөө хойшо тэрэнэй бэе зохолхоёо, үһэ толгойнь үбдэхэеэ болинхой. Тэрэ һайн үдэрһөө хойшо нэгэ бага даруу номгон сэдьхэлтэй болоһон Жалма бүрүүлхэн нюдэндөө үнөөхи Долгор басагые хараһан шэнги болоод лэ ташаганаса энеэдэг һэн. Мүнөө энэ ябаһан зониие дахин тэрэнэй харахадань, харин тэрэ олон зон хамтаржа нэгэдээд, асари томо болоһон Долгор басаганай урихан шарай нюдэндэнь харагдаһан шэнги байба ха юм.

Хамаг зон жоодшые үхэһэн малай һэсын дээдэ захада гаргажа, посхоодой һургаагуудһаа моридоо жэрылдэтэр уябад. Зохид таарамжатай газар жоодшо лама бэдэржэ олоод, барижа ябаһан хонхынгоо ошороор малтаха нүхэнэйнь хэмжүүр зураад үгэбэ. Тугаар Лонхын архи уулгааша ёнтогор шанаатай хүн гурбан нүхэдөөрөө хамта хүрзэ лоомой хүсэ мэдүүлжэ захалба. Загда үбгэн тэдэнэй хайшан гээд энэ нүхэеэ малтахыень заабарилжа оробо. Мүн Тагар үбгэншье тэдэнэй хажууда бии бололсоод байгаа һэн. Хэрэгээ эхилһэн томоотой жоодшо, таарамжатай газар өөртөө оложо, малтагдажа байһан нүхэнэйнгөө хойто захадань һууба. Тэрэнэй доодо таладань, хуушан гуримаараа Банзаров лама һууриияа эзэлнэ. Тэдэ хоёр ламанарһаа эхи абаад, барга һүзэгтэн дүхэриглөөд зогсошобод. Хонхо дамаари хүсэн соогоо хонгиргоһон жоодшо хамаг хоолойнгоо хахархаһаа нааша хашхаржа байгаад, тангад ном уншажа захалба. Тэрэнэй нюуртаа үлгэһэн сасаг хаалтынь сэрбэгэшэн забһар гаргахадань харагдаһан ламын хилагар сагаан нюдэнһөө һүзэгтэн һүрдэнэ. Банзаров лама хүлөөрөө удьхэлхэһөө нааша хэнгэрэг сан хоёрые хангиргаба. Дүтэ байһан хүнэй толгой дүйрэмөөр, холо байһан хүнэй шэхэеэ дүлиирмээр үе саг боложо захалаа һэн. Үнөөхи шагтагар дүрбэмнай хиирэһэн юумэдэл түргөөр нүхэеэ малтана... Ай, хөөрхэй, боомороһон малаа булахадаа нүхэ малтадаг гуримгүй аад, амиды хүниие булахаяа нүхэ малтадаг саг байба ха юм даа! Жоодшо лама нажаганажал байна. Үнөөхи шагтагарнуудай нүхэеэ малтажал байна....

Эндэ суглараһан зон дээгүүр элеэ шубууд элилдэн гайхана. Тугаар тэрьедээшэ нохойнууд һонирхоһондоо бүри дүтэ болошонхойнууд борьбо дээрээ согсойлдожо һуугаад, юун болохыень хүлеэнэ хэбэртэй. Мэнэ һая бооморжо үхэһэн малай мяхаар хэһэн шүлэеэ уужа дүүргээд байһан Жалма тээшэ хоёр хүн гүйлдэжэ ерэбэд. Долгорто угаалгажа хирэгүй болоһон торгон сагаахан үһэеэ хиисхүүлэн, хорогүй нюдөөр тэдэниие Жалма угтан хараха мүртөө, ташаганаса энеэбэ. Теэд нүгөө нүхэдынь шоноһоо муухай нюдөөр Жалмые хаража, хоёр һугаһаань тэлэжэ бажуугаад, газар дээгүүр орбогоносо шэрэбэд.

— Яажа байна гээшэбта! Табинт! Ягаашьегүй хүниие яажа байна гээшэбта!—гээд Жалма аймхайгаар нюдөө бэлтылгэжэрхёод, шадал соогоо хашхараа һэн.

Бүри зондо дүтэлөөд, согсойлдожо һууһан нохойнууд гани галзуу болдоод, һэе дээрэ хамтадаа хонон үнжэн байдаг эзэнээ үмөөржэ, хүшэрхэжэ байһан хоёр мүндүүшүүлые эндэ тэндэһээнь үрдилэн боробод. Эдэ зольбо нохойнууд сооһоо томошог хара нохой, галзуурһан юм шэнги гэжэ бүрүүгээр аржаганан хүл дээрээ зогсон, Жалмые гарһаань шэрээд ябаһан хүндэ аһашана. Тэрэ хүниинь ухаа алдаад хутагаяа гаргаха зуурань, мэхэтэй нохой хадхахаһаань урид дайсанайнгаа ханшын хахадые шүдэндөө зуугаад зугадашаба. Улаан шуһан болоһон сарбуутай хүн хутагаяа газарта алдажа, нүгөө добтолжо байһан нохойнуудһаань айгаад, бүлэг зон уруу зугадажа арилаа һэн. Теэд модо шулуу бариһан хүнүүд оог хашхаралдаа гаргажа, хэрүүлхэһэн нохойнуудые намнабад.

Жалмые гарһаань шэрэһэн нэгэ хэлэн хүнүүд малтагдажа байһан нүхэнэй урда хажууда гасуу зоогоод, тэрэ модонһоо бэеынь уяжархиба. Аламжын һамганай үмдөөд байһан тэрлигые Лонхо баян танижа: «А-а, Долгор... Байгаарай даа, баһал энэ тэнэгэйшни хажууда нүхэ малтуулхал байхаб!»—гээд өөрөө мэдэнгүй шүдэнэйнгөө забһараар барлаг басаганайнгаа нэрэ дурдажархёод, хүн дуулажархёогүй юм аа гү гэһэндэл, өөдэ уруугаа хараашалаад абана.

— Яажа байнат! Хүбүүдүүд намайе бү гасаалыт! — гэжэ байгаад гэнтэ айхаяа болиһон янзатайгаар, Жалма ташаганаса энеэжэ захалба.

— Дуулыт, энэ шүлхэрөө! Хүбүүдүүд гэжэ байнал!—гээд Загда үбгэн энеэбхилэн байжа энэ тэрын нюур харана.

Теэд тэндэ байһан зоной нюурнууд аадарай үүлэн мэтэ үйтай харанууд байгаа һэн.

Аламжын һамганай зэд тогоо, тохигорхон шанагые шонтогор шанаатай хүн асараад, нүхэн уруу хонгирсо хаяжархиба.

— Харыт, ушөө зэбсэг зүүнхэйл! —гэжэ үнөөхи Лонхын архидуулжа тухирагша зоной нэгэн хашхараад, Жалмын бүһэдэ байһан хутагануудые таһар угзаран абаха мүртөө нүхэ уруу шэдэжэрхинэ.

Барас шэнгеэр бажаганажа байһан жоодшо лама дабшатай зандаа дээшээ һүрэхэһөө нааша шохогонов хашхаржа, хонхынгоо ошороор хүлигэтэй Жалмын үбсүү уруу шэдэжэрхибэ.

— Булагты, түргэн булагты! Па-ад! Па-ад!—гээд жоодшо лама гараа һалгануулан хашхарна.

Хэдэн хүн яаралтайгаар Жалмын хүлигэ тайлажа, гүнзэгы нүхэн уруу тэрэниие гар дээрээ тэлэн абаашаад хаяжархинад. Амидыгаар Аламжын һамгые булуулжа шадаһандаа бүтүү баясаһан Лонхо шорой һабардан нүхэ уруунь хаяба. «Ороолониие» дараһандаа хүхилдэһэн бусад хүйхэрнүүдынь хүрзэ, лоомоо баряад шамдагай даб гэлдэшэнэд. Эгээл энэ үедэ, амидыгаар булуулхаяа байһан Жалмые хайрлажа, нюдөөрөө үһэ гүйлгэшэнхэй, мэдээтэй мэдээгүй байһан барга барлагуудай шэхэндэ тэнгэриин дуундал нэжэгэнээн соностожо, хүл доронь байһан газар доһолходол гээ һэн. Сошордоһон улад зон бүгэдөөрэн, урда зүг тээшэ эрьежэ харашабад. Улаан тооһо хойноо мушхаруулһан гушаад моритой зон, олоорнь гансата харбаһан годлинууд мэтэ тэдээн тээшэ хиидэжэ ябабад. Юун зоной хаанаһаа ябаһаниие ойлгоогүй уладай хөөрсэгэнэлдэһээр байтар, үнөөхи моритой хүнүүд тэдээн дээрэ туласа бууба. Аманһаа сагаан хөөһэ бураһан шуһан зээрдэ морин дээрэ һуунхай Аламжын Булад малтаатай нүхэндэнь туласа гүйлгэжэ ерээд, морнёо татахадань, хурдан хүлэгынь гэдэргэ һуужа, хоёр борьбоороо газар һэндэн зуран тогтоо һэн. Нүхэн соо арбаганажа байһан эхынгээ нарихахан нууд хургатай шушагэрхэн гарнуудые хаража үрдиһэн Аламжын хүбүүн, тэрэ нүхэн уруунь морин дээрэһээ сэхэ һүрэшэбэ.

«Ах, энээхэн үедэ хоюулайень булаха шадалтай һаа...»—гэжэ Лонхо аман соогоо шэбэнээд, шүдэеэ тамшаан гэдэһээ тэбэринэ. Теэд энээхэн лэ зуура буугай нээрээн гаража, хамаг зоной шэхэ сум дүлиирүүлжэрхибэ.

Мэнэ һая хомхой нюдөөр нүхэн уруу харaад атиралдажа байһан Лонхо ноён зузаан уралтай амаараа обоолоотой шорой үмхөөд үрбалдашоо һэн.

Тарайжа хэбтэһэн Лонхые алдангүй, адаалхай хурса нюдөөр харааа[...] эмээл дээрээ һууһан Галсан:

— Хүрөө!—гэжэ аман соогоо ха[...] лээд, гартаа барижа байһан бууга[...] нгаа затвор ташагануулан, хооһо[...] гильзэ ара тээшэнь хаюулба.

Посхоодой һургааһаа уятай ба[...] һан хоёр мори хүллэһэн жоодшо ла[...] мын мори тэргые Ононой хасаг хата[...] дундань зоной дундуур асаржа, ма[...] таатай нүхэнэй хажууда байлгаба[...] Эмээл моритой энэ хасагһаа зайсаж[...] үрдеэгүй Загда, тэргын сахариг[...] хүлөө дарууланхай хашхаржа хэбтэ[...] нэ. Теэд тэрэниие хэрэглэхэ сүлөө[...] тэй хүн эндэ байбагүй. Бабагар һа[...] халтай хасагай мордоод байһан мо[...] рин байрадаа хөөрсэгэнэн, гэдэргэ су[...] харижа, жоодшо ламын хэнгэрэг, да[...] маари мэтын зөөриие хурса түрүү[...] гаараа хухар хангир гэшхэбэ. Энээн[...] дэшье һанаагаа зобохо зон тэндэ ол[...] добогүй. Харин тугаарай бажагана[...] даг жоодшо ламамнай Тагар үбгэнэ[...] һуга доохонуур нюураа бултайлгаад[...] шэшэржэ байба.

Шад улаан шарайтай болошоһо[...] Шара Дамба шүдэеэ хабиран, өөрын[...] гөө дружиннигуудаар хамта, Була[...] дые эхэтэйнь нүхэн сооһоо татаж[...] гаргаад, жоодшо ламын ерээшэ хо[...] доог дээрэ һуулгажархиба.

Туулган хүхэ нюур дээгүүрээ хар[...] толбонуудые Булад харуулан, тэшх[...] мэтэ зуулдашаһан шүдэеэ заалаж[...]

— Ай даа, арад зомни... хэзээ н[...] гэтэ ухаа орохол ёһотойл даа!—гэж[...] аргаахан хэлэхэ зуураа, шуухирс[...] һанаа алдаба.

Буладай эхэтэеэ хамта һууһа[...] тэргэтэй морид хурдан хүлөө хүн[...] гэхэнеэр хаялуулан урагшаа дүүл[...] над. Тэрэнэй унажа ябаһан шуһа[...] зээрдые хүтэлһэн Ононой хасаг Ша[...] ра Дамба хоёр эхэеэ шэрэһэн хүбүү[...] нэй тэргын хажуугаар зэргэшэ[...] гүйлгэлдэнэд. Морито дружинын[...] тэдэниие дахаад бүлэг тооһо хойно[...] манатуулба. Нюдөөрөө эдэнэры[...] шиидхэн гээгдээшэ зоной ехэнхин[...] мүн лэ мори мориндоо мордоод, зү[...] бүрээ тарашабад. Ябаган үлэһэ[...] жоодшо лама хэдэн нүхэдөөрөө хамт[...] Жалмые булахаяа малтаһан нүхэ[...] соогоо Лонхо ноёноо хүдөөлүүлээд[...] хүл хухархай Загдые ори бархи та[...] битарынь Банзаров ламын хажууд[...] һуулгаад, һөөргөө бусаа бэлэй. Ха[...] рин тиихэдэ Хара Шарайтын хүбүү[...] мори зайдалуулаад, дружиннигууд[...] эльгээжэ, Жалмын ами абарһан ту[...] хайгаа үльгэршэ үбгэн ухибүүд[...] мүнөө хөөрэхэ зуураа: «Ороолон» гэ[...] жэ байгаагүй юм!»—гээд баталан[...] бэшу.

Улаан-Үдын Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй электромашинна цехэй слесарь Всеволод Нагуслаев һайн ажалаараа суурхадаг. Зураг дээрэ: В. Нагуслаев ажалдаа харуулагдана.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Ирагуу дуун, наярма хатар

«МАНАЙДА АЙЛШАЛЖА БАЙГЫТ!»

Механизациин Сэлэнгын баазын улаан булан соо хүн зон олоороо сугларанхай. Тэндэ суглараһан жолоошод, тракгористнууд болон заһабарилгын хүдэлмэришэд «Смело мы в бой пойдем» гэжэ революционно дуу амяашье абаха забдатүй, анхарадтайгаар шагнана. Энэ дуугаар Буряадай филармониин артистнарай лекци-концерт эхилбэ.

Концертын урда тээ Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша нүхэр Забельский революционно болон совет дуунуудай авторнууд тухай тодорхой хөөрэлдөө үнгэргэһэн байна.

Филармониин артистнарай концертшье эхилжэ, В. Панчукова, К. Тасханова, А. Харитонов гэгшэд «Смуглянка» гэжэ молдаван арадай дуу ирагуу һайханаар гүйсэдхэбэ. Лекци-концертын түрүүшын хахадта совет композиторнуудай 20 гаран дуунай аялга зэдэлээ.

Концертын хоёрдохи хахад «Ород дуунууд—ород арадай түүхэ» гэһэн М. Горькиин үгэнүүдээр эхилнэ. Ородой мэдээжэ композиторнууд Глинка, Алябьев, Чайковский, Рахманинов гэгшэдэй романснууд болон бусад дуунуудые артистнууд шадамар бэрхээр дуулажа, суглараашадые баясуулаа.

Энэ лекци-концерт хоёр час соо үргэлжэлөө. һүүлээрнь энэ һонирхолтой концерт харагшад филармониин артистнуудта баяр баясхалан хүргөөд, «Иимэ концерт түргэ-түргэн хаража байһайбди», «Манайда айлшалжа байгыт» гэжэ юрөөһэн байна.

В. СМОЛИН.

Хүдөөгэй ажалшадта—50 концерт

Аймагай Культурын байшангай агитбригада хүдөө ажахын үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудаар —адууһа малай фермэ, отара болон полевой стануудаар ябажа, ажалшадай соёл культурын, ажаһуудалай эрилтэнүүдые һайнаар хангахын түлөө оролдожо байдаг.

Байгша оной май һараһаа хойшо агитбригадынхид ажалшадта 50 концерт харуулба. Агитбригадамнай лектор, эмнэлгын хүдэлмэрилэгшэ, парикмахер болон артистнуудһаа бүридэдэг. Тэрэнэй хүдэлмэридэ аймагай культурын таһагые даагша, лектор Г. Л. Козулин, дунда һургуулиин ахалагша пионервожата В. Молчанов, совхозой хүдэлмэришэн Г. Ильков, аймгүйсэдкомой түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ Е. Шадрин болон Т. Патрушева, В. Гармонова эдэбхитэйгээр хабаададсадаг.

һаяхан артистнууд, хүдэлмэришэдэй ажаһуудалай эрилтые хангаха хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн агитбригада полевой стануудта ошоо. Агитбригадатай суггаа автолавка ябалсаа.

Полевой станда хүрэжэ ерэһээр агитбригадынхид ажалаа эхилнэ. Врач Надежда Михайловна Павленко ажалшадта түрүүшын туһаламжа үзүүлээд, тэдэнэй гэр байрын, столовын ариг сэбэрые шалгажа, хөөрэлдөө үнгэргэбэ.

Манай парикмахершье миин байгаагүй. Үргаса хуряалгын халуун хаһын байгаашье һаа, үһэеэ заһуулха, һахалаа абхуулха дуратайшуул олон байгаа бшуу. Бүхы полевой стануудта агитбригадынхид дайшалхы хуудаһануудые гаргаа.

Үдэшэндөө манай бригадын артистнар таряашадта концерт харуулба. В. Полянский, А. Кокорин, Т. Степанова гэгшэдэй наадахада, суглараашад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Концерт харагшад нютагай темэдэ зохёогдоһон дуу нааданууды, мүн Культурын байшангай баянист Геннадий Малыгинай наадахые баяртайгаар угтажа, ехэтэ һайшаагаа. Агитбригадынхид ажалшадай баяр баясхаланда хүртэбэ.

А. ШАДРИН,
Баргажанай Культурын байшангай директор.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Италиин Коммунис партиин генеральна секретарь, Италиин болон уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй гайхамшагта ажал ябуулагша Пальмиро Тольяттиин наһа бараһан тухай Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй мэдээсэл. Италиин Коммунис партиин Центральна Комитедтэ. Советскэ Союзай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд нүхэр Пальмиро Тольяттиин дурасхаалые еһолһон тухай мэдээсэлнүүд. Кустанайска областиин Ленинэй нэрэмжэтэ совхозой залуушуулай отрядта нүхэр Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэг. Хориин үйлэдбэриин управлениин хүдөө ажахын ажалшадай социалис уялганууд толилогдобо.

Хоёрдохи хуудаһанда: Сэлэнгын шэнэ газар элдүүрилэгшэд тухай Б. Богдановай фоторепортаж. Республикын предприятинуудай рационализаторнууд болон уралан нарижуулагшад Бүхэсоюзна техническэ уралай харалгада хабаадалсажа байһан тухай ВОИР-ай областной Соведэй түрүүлэгшэ Н. Мальцев хөөрэнэ. «Комсомольский» совхозой малшадай ажал тухай нүхэр Е. Золтоевой бэшэг бии.

Гурбадахи хуудаһанда: Танкова сэрэгүүдэй генерал-лейтенант М. Волковой «Эрхэ сүлөө, эб найрамдалай туг баригшад» гэһэн статья толилогдоо.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Шиидхэгдээдүй асуудалнууд. Бэдэрэлгэ. Һанамжанууд» гэһэн юрэнхы гаршаг доро олон авторнуудай элдэб һонин материалнууд толилогдоо.

ДЭЛХЭЙН КОММУНИС ХҮДЭЛӨӨНЭЙ БАТА НЭГЭДЭЛЭЙ ТҮЛӨӨ

ЛИМА, августын 21. (ТАСС). Перугай коммунис партиин дүрбэдэхи национальна конференци эндэ болобо. Конференцидэ хабаадагшад абаһан шиидхэбэри соогоо дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлэй түлөө тэмсэхэбди гэбэ. Тиихэдээ империалистнуудта, нютаг дээрэхи эрхэтэн ямбатанда туһа хүргэхын түлөө Хитадай коммунис партиинударидагшадай эбээ таһалха хорото ябуулгые буруушааба. Тэдэнэр өөһэдынгөө партиин дундаһаа һаяхан намнагдаһан бүлэг буруу үзэлтэнэй харгыһаа хадуурһые эшэгүүритэй хэрэг гэнэ.

Тус конференци партиингаа ээлжээтэ табадахи съезд зарлаха шиидхэбэри гаргаа.

КОНГОДОХИ БАЙДАЛ

ПАРИЖ, августын 22. (ТАСС). Информационно агентствануудай мэдээсэһэнэй еһоор, Конгодо восстани хэгшэд «туханда тулатар дайлалдаад байхадаа», бүлюу хүсэтэй Леопольдвилиин сэрэгүүдтэ түригдэжэ, Киву гэдэг провинциин ниислэл хото Букавуе эзэлэн абаха гэһэнээ болижо, тэндэһээ зайлаха баатай болоо. һүүлэй хоёр үдэр соо Леопольдвилиин правительство Конгодо байһан американска самолёдуудаар ехэхэн буу зэбсэг болон сэрэгүүдые Букаву тээшэ абаашажа хаяа гэжэ энээнэй урда тээ хэблэл мэдээсэһэн байгаа.

Дахяад хуули бусаар ниидэнэ

НИКОЗИ, августын 21. (ТАСС). Турциин сэрэгэй хоёр самолёт үсэгэлдэр үдэшэлэн Кипрэй газар дээгүүр ниидэбэ гэжэ Кипрэй засагаархинай түлөөлэгшэ эндэ мэдүүлбэ. Тиихэдээ Турциин самолёдууд хоёр неделиин саада тээ эндэхи грек тосхонуудые зэрлиг муухайгаар бомбодоһон эгээ тэрэ газар нютагууд дээгүүр ниидэһэн байна.

Телефон · Телеграф · Радио — ХИЛЫН СААНАҺАА

Арсалдаан гарана

БОНН, августын 22. (ТАСС). Париж Бонн хоёрой хоорондохи харилсаануудай хүйтэржэ үргэлжэлһэн тухай «Вестфелише Рундшау» газетэ бэшэнэ. Германиин Федеративна Республикын, Франциин хоорондо политическэ горитой арсалдаан гаранхай гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

Энэ ушар баримтые Бонндо нюуха далдалха һанаатай байһан зангаараа гээд тус газетэ мэдүүлнэ. Харин Парижда энээн тухай сэхэ руунь хэлэхэдээ, эдэ хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаанда тохёолдоһон бэрхэшээл тухай Франциин, Баруун Германиин хоорондо договор батална үедөө хэнэйшье һанаанда ороогүй байгаа гэнэ.

Бонн хадаа плангаяа Одер-Нейсе мүрэниие зүбшөөһэн хилэ тухай асуудалаар Франциин баримталһан хараа бодолдо дурагүйтэнэ ха.

„Конференцидэ Советскэ Союзай хабаадалга яахын аргагүй шухала“

ДЕЛИ, августын 21. (ТАСС). «Азиин болон Африкын оронуудай конференцидэ Советскэ Союзай хабаадаха гээшэ яахын аргагүй шухала гэжэ баталан хэлэхэ дүүрэн үндэһэ баримта бии» гээд Энэдхэгэй «Трибюн» газетэ редакционно статья соогоо бэшэнэ.

«Географическа талаараашье энэ суглаанда хабаадалсаха арсашагүй эрхэтэй байхаһаа гадна, Советскэ Союз Африкын болон Азиин арадуудай урдаа табиһан үг зорилгые дэмжэдэг байһан хадаа, конференцидэ хабаадалсангүй яаха юм»—гээд газетэ үргэлжэлүүлнэ.

һая тогтоһон шэнэ гүрэнүүдэй колониальна дарлалтада эсэргүүсэһэн тэмсэлые дүүрэн дэмжэжэ, амгалан еһоор зэргэ оршон байха тухай уряал гаргахадаа, Москва тэдэнэй эрмэлзэлые һайшаана гээшэ. Теэд, һүүлэй үедэ Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй гаргажа байһан аашануудынь өөһэдынгөө номнодог политикада урбаһан ябадал болоно.

Ушар иимэһээ, тус конференцидэ Советскэ Союзай хабаадалгые Инди хойшодоошье дэмжэжэ байха,—гэжэ газетэ бэшэнэ.

Олоороо буруушаана

ДЖАКАРТА, августын 21. (ТАСС). Азиин зүүн урда зүгтэ США-гай ябуулжа байгаа эзэрхэг түримхэй политикые буруушааһан хүдэлөөн Индонезидэ замханагүй. Хэблэл газетэнүүдэй мэдээсэһэнэй еһоор, Хойто Суматрын ниислэл хото—Меданда 750 мянган хүнэй хабаадалгатай митинг болоожо, Вьетнамай Демократическа Республикада, мүн эб найрамдалда дуратай Азиин бусадшье гүрэнүүдтэ харша США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые эрид буруушаагаа. Тиихэдээ Азиин зүүн урдахи гүрэнүүдэй хэрэгтэ хамаархаяа болижо, тэндэһээ американска сэрэгүүдые бултыень гаргажа абаашахыень США-гай правительствоһаа эриһэн байха юм.

Риау олтирогой нефтьянигууд Индохитадта США-гай гаргаһан эзэрхэг түримхэй аашые буруушаажа, 24 часай забастовко хэбэ. Тэндэ «Калтекс» гэжэ американска нэгэдэл нефть малтажа абадаг юм. Забастовкодо 3,5 мянга гаран хүн хабаадалсаа.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй еһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй, хура бороогүй байха. Зүүн тээһээ һулаханаар һалхилха. Байгал шадарай нютагуудаар 17—22, бусад аймагуудта 23—28, Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 11—13, үдэртөө 24—26 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00200. Зак. № 737.